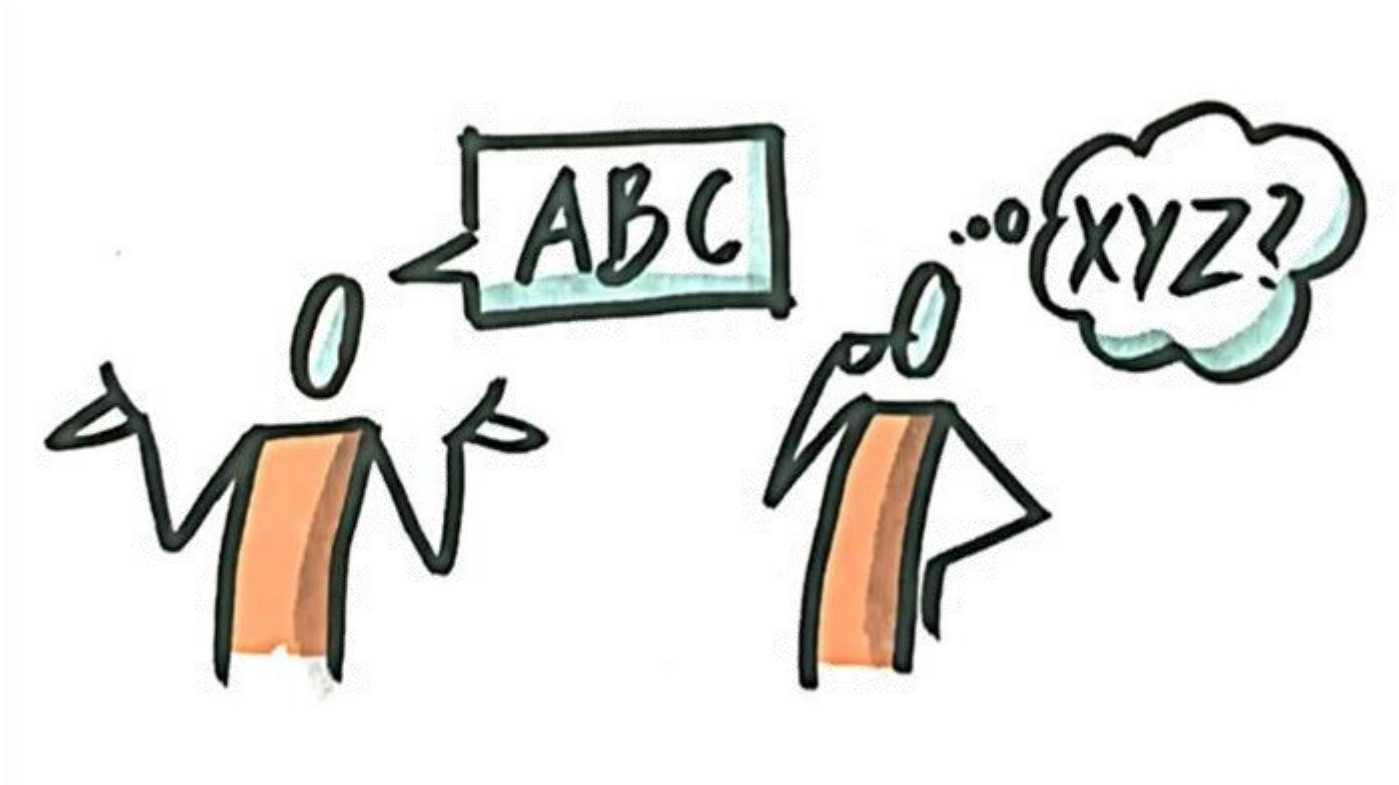

Wijzer in gesprek

Naam studenten: Belinda Kester en Thera Hoegen

Naam begeleider: R. Raat

Datum: Mei 2020

Plaats: Amsterdam

Opleiding: Integratieve Kindertherapie, de Nederlandse Academie voor Psychotherapie

Inhoud

1	Aanleiding en probleemstelling	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Probleemstelling.....	4
1.3	Doelstelling	4
1.4	Onderzoeksvraag en deelvraag	5
2	Onderzoeksvoorstel	6
2.1	Deelnemers.....	6
2.2	Literatuuronderzoek.....	6
2.3	Interventie	7
2.4	Dataverzameling.....	7
2.4.1	Vragenlijst.....	7
2.4.2	Interviews.....	7
2.4.3	Ontwikkeling van de gesprekswijzer	8
2.5	Data-analyse	9
2.5.1	Vragenlijst.....	10
2.5.2	Interviews.....	10
2.6	Borging kwaliteit.....	10
2.6.1	Vragenlijst.....	10
2.6.2	Interviews.....	11
2.7	Ethische overwegingen.....	11
2.7.1	Kinderen in het onderzoek.....	11
2.7.2	Privacy en toestemming.....	12
2.7.3	Dataopslag en verwerking.....	12
2.8	Tijdsplanning.....	13
3	Literatuurstudie	14
3.1	Methode literatuurstudie	14
3.2	Relevantie	14
3.3	Sociaal-emotioneel welbevinden van kinderen	15
3.4	Rol van volwassenen en school	16
3.5	Gespreksvoering met kinderen	16

3.6	Bestaande hulpmiddelen.....	17
3.7	Discussie en conclusie	17
4	Resultaten	18
4.1	Resultaten uit eerste vragenlijst.....	18
4.2	Resultaten uit interviews.....	20
4.3	Resultaten uit tweede vragenlijst.....	22
5	Conclusie	24
5.1	Beantwoording deelvraag:	24
5.2	Beantwoording onderzoeksvraag:.....	24
6	Discussie.....	25
6.1	Kwaliteit van het onderzoek.....	25
6.2	Betekenis van resultaten	26
7	Aanbevelingen	28
8	Literatuurlijst.....	30
9	Bijlagen.....	31
9.1	Toestemmingsverklaring deelnemers onderzoek	31
9.2	Vragenlijst 1: gespreksonderwerpen en gespreksvaardigheden	32
9.3	Topiclijst voor interview n.a.v. vragenlijst 1.....	36
9.4	Vragen behorende bij het semi- gestructureerde interview.....	37
9.5	Brief leerkrachten	38
9.6	Vragenlijst 2: evaluatie gesprekswijzer	39

1 Aanleiding en probleemstelling

In dit hoofdstuk wordt het onderzoeksonderwerp uiteengezet. De aanleiding, probleemstelling en doelstellingen worden weergegeven. Daarnaast worden de onderzoeks- en deelvragen geformuleerd.

1.1 Aanleiding

Leerkrachten in het basisonderwijs hebben in hun opleiding basale vaardigheden aangeleerd in gespreksvoering met kinderen. In de praktijk wordt van hen verwacht dat zij, binnen een tijdsbestek van tien minuten, in gesprek gaan met het kind over zijn sociaal-emotioneel functioneren. De opdrachtgever, een intern begeleider (degene die verantwoordelijk is voor de leerlingenzorg en begeleidende en coördinerende taken heeft op een basisschool) op een reguliere basisschool, heeft in gesprek met de onderzoekers aangegeven dat er soms weinig diepgang zit in de kindgesprekken. Er is momenteel geen protocol of handleiding in gebruik voor het voeren van een kind gesprek. De intern begeleider is nieuwsgierig naar wat leerkrachten kan helpen om op een eenvoudige manier de bestaande vaardigheden in de gespreksvoering te ondersteunen en mogelijk aan te vullen, zodat de leerkrachten zich beter toegerust voelen om efficiënte en kwalitatief goede kind gesprekken te kunnen voeren.

De onderzoekers verwachten dat een gesprekswijzer helpend kan zijn om de leerkrachten te versterken in hun gespreksvaardigheden.

Om tot een passende en bruikbare gesprekswijzer te komen zullen de onderzoekers de leerkrachten bevragen naar wat zij nodig hebben om een kindgesprek te voeren over het sociaal emotioneel welbevinden.

1.2 Probleemstelling

Kinderen brengen een groot deel van hun dagen door op school. Leerkrachten hebben daardoor een belangrijke functie in het signaleren van problemen met het de sociaal-emotionele welbevinden van hun leerlingen. Om deze taak te ondersteunen worden kindgesprekken gevoerd. De intern begeleider neemt waar dat veel leerkrachten moeite hebben om een efficiënt en kwalitatief goed kind gesprek te voeren over het sociaal-emotioneel functioneren van het betreffende kind. De leerkracht krijgt niet de benodigde informatie boven tafel om tot een goede probleemanalyse te komen, waardoor het kind niet de juiste hulp en ondersteuning krijgt.

1.3 Doelstelling

Dit onderzoek draagt bij aan de ontwikkeling van een hulpmiddel waarmee leerkrachten een efficiënt en goed kind gesprek over het sociaal-emotioneel functioneren kunnen voeren. In dit onderzoek wordt de door de leerkrachten ervaren ondersteuning in kaart gebracht. Op basis van de resultaten kan besloten worden of verdere ontwikkeling en evaluatie van het hulpmiddel zinvol is.

Ook wordt onderzocht waaraan een kindgesprek moet voldoen om het einddoel te bereiken. Het einddoel is dat het sociaal emotioneel welbevinden van een kind duidelijk in kaart kan worden gebracht en er eventuele nodige interventies kunnen worden ingezet om het welbevinden te vergroten.

1.4 Onderzoeksvraag en deelvraag

Op grond van bovenstaande paragrafen is de volgende onderzoeksvraag ontstaan:

Hoe ervaren leerkrachten van een basisschool het gebruik van een nieuw ontwikkelde gesprekswijzer als hulpmiddel tijdens een kind gesprek over het sociaal-emotioneel welbevinden?

Om deze hoofdvraag te kunnen beantwoorden is de volgende deelvraag opgesteld:

Bij welke aspecten van het kind gesprek over sociaal emotioneel welbevinden hebben leerkrachten ondersteuning nodig?

2 Onderzoeksvoorstel

In dit onderzoek wordt aan de hand van een kwalitatief onderzoek onderzocht of een gesprekswijzer leerkrachten ondersteund in de uitvoering van een kind gesprek. In dit hoofdstuk wordt beschreven op welke manier aan de hand van kwalitatieve gegevens een evaluatief onderzoek wordt uitgevoerd.

2.1 Deelnemers

Aan dit onderzoek nemen zes leerkrachten van groep vijf tot en met acht deel. Deze leerkrachten zijn geworven via een gelegenheidssteekproef op een reguliere basisschool in Noord-Brabant. Eén van de onderzoekers heeft de onderzoeksvraag via de intern begeleider en directeur van deze basisschool voorgelegd gekregen. Hierop zijn tien mogelijke deelnemers geïdentificeerd, waarvan er zes voldoen aan de inclusiecriteria voor dit onderzoek. Wanneer een leerkracht aan één van de exclusiecriteria voldoet, worden de onderzoeksgegevens niet meer gebruikt in dit onderzoek. Het niet gebruiken van de gesprekswijzer geldt niet als exclusie criterium omdat ook dan waardevolle informatie verkregen kan worden over de ontwikkelde interventie en de bruikbaarheid daarvan.

Inclusiecriteria deelnemers:

De leerkracht werkt met leerlingen in één of meer van de groepen vijf tot en met acht.

De leerkracht voert kindgesprekken met leerlingen uit de groepen vijf tot en met acht.

De leerkracht is bereid om deel te nemen aan het interview en tekent daarvoor de toestemmingsverklaring.

De leerkracht is bereid een ondersteunende interventie te gebruiken bij het uitvoeren van drie kindgesprekken met verschillende leerlingen uit de groepen vijf tot en met acht.

Exclusiecriteria deelnemers:

De leerkracht heeft niet deelgenomen aan de instructiebijeenkomst over de ondersteunende interventie.

De leerkracht trekt zich terug tijdens het onderzoek of heeft niet deelgenomen aan één of beide interviews.

2.2 Literatuuronderzoek

De achtergrond van het kindgesprek wordt met een beknopte literatuurstudie verhelderd. Ook wordt gekeken naar bestaande hulpmiddelen die ter ondersteuning van kindgesprekken in Nederland worden aangeboden.

Voor de literatuurstudie is een aantal vragen opgesteld.

Wat is bekend over het effect van het voeren van kindgesprekken in relatie tot het sociaal emotioneel welbevinden van kinderen?

Welke hulpmiddelen ter ondersteuning van een kindgesprek over sociaal-emotioneel welbevinden worden al gebruikt en wat is bekend over de effectiviteit en bruikbaarheid van deze middelen?

Wat wordt verstaan onder sociaal-emotioneel welbevinden?

2.3 Interventie

Als interventie wordt een gesprekswijzer ontwikkeld met als doel leerkrachten te ondersteunen bij het voeren van kindgesprekken over sociaal-emotioneel welbevinden. De precieze vorm en inhoud van de gesprekswijzer volgt uit de vragenlijst, de eerste ronde interviews met leerkrachten, de professionele kennis en ervaring van de onderzoekers, de literatuurstudie over sociaal-emotioneel welbevinden en kennis van de integratieve werkwijze. Bij het beschrijven van de gesprekswijzer als interventie wordt gebruik gemaakt van de handleiding voor het beschrijven van een effectieve sociale interventie (Booijink, 2017). De deelnemende leerkrachten worden in een informatiebijeenkomst geïnformeerd over de gesprekswijzer en de manier waarop deze kan worden ingezet bij het voeren van kindgesprekken over sociaal-emotioneel welbevinden. Ook zullen zij in deze informatiebijeenkomst met elkaar oefenen met de gesprekswijzer. Vanwege perikelen rondom Corona, heeft de informatiebijeenkomst online plaatsgevonden en zijn de oefengesprekken helaas vervallen.

2.4 Dataverzameling

In dit onderzoek worden één vragenlijst en twee interviewrondes gehouden. In deze paragraaf wordt beschreven hoe de dataverzameling er uit ziet en op welke momenten deze plaatsvindt. Zowel het afnemen van de interviews met leerkrachten als de informatiebijeenkomst en de kindgesprekken vinden plaats op de basisschool van de betrokken leerkrachten. De vragenlijst wordt digitaal via google forms afgenomen.

2.4.1 Vragenlijst

De vragenlijst wordt voor dit onderzoek samengesteld en zijn gericht op de ervaring van leerkrachten met kindgesprekken over sociaal-emotioneel welbevinden. De vragenlijst bestaan uit enkele open vragen en een aantal vragen waarbij het antwoord gegeven wordt op een visuele antwoordschaal met de labels “altijd of nooit” en “helemaal mee eens” op de uitersten. De vragenlijst wordt digitaal afgenomen onder leerkrachten van de basisschool waar ook de leerkrachten werken die de gesprekswijzer gaan toepassen. Beide interviewrondes bestaan uit zes semigestructureerde individuele interviews. De eerste interviews worden vóór de instructiebijeenkomst gehouden naar aanleiding van de vragenlijst. Deze zijn bedoeld om zicht te krijgen op de ondersteuningsbehoefte van de leerkrachten.

2.4.2 Interviews

De semigestructureerde interviews worden gehouden aan de hand van een topic-list. Dit is een door de onderzoekers opgestelde korte lijst met onderwerpen die aan bod moeten komen in de interviews. De onderwerpen zijn gekozen op basis van de professionele kennis en ervaring van de onderzoekers, kennis uit literatuur over ondersteunende interventies en opgedane ervaring en kennis met de integratieve werkwijze vanuit de opleiding tot integratief kindercounselor. Voor beide interviewrondes wordt een aparte topic-list opgesteld omdat in de eerste ronde de ondersteuningsbehoefte verkend wordt en in de tweede interviewronde de ervaringen met de ondersteunende interventie worden uitgevraagd. De tweede interviewronde is vanwege beperkte mogelijkheden door de Corona-maatregelen vervangen door een tweede vragenlijst

Vanwege de korte tijd waarbinnen het onderzoek moet worden uitgevoerd wordt niet uitgebreid gebruik gemaakt van iteratie. Van de semigestructureerde interviews worden geluidsopnames gemaakt zodat de tekst hiervan letterlijk kan worden uitgewerkt voor de data-analyse.

2.4.3 Ontwikkeling van de gesprekswijzer

Vanuit Movisie, het kenniscentrum voor de aanpak van sociale vraagstukken, is een handboek opgesteld voor het beschrijven van een sociale interventie. Dit handboek beschrijft in vijf bouwstenen het proces om een ontwikkelde succesvolle aanpak goed te documenteren zodat de effectiviteit ervan onderzocht kan worden (Booijink, 2017). Deze bouwstenen zijn achtereenvolgens (1) interventie beschrijven, (2) interventie onderbouwen, (3) interventie evalueren in de praktijk, (4) monitoring van resultaten en (5) effectonderzoek (Booijink, 2017). In dit onderzoek wordt de interventie nog ontwikkeld, maar houden wij wel al rekening met de adviezen die in het handboek van Movisie gegeven worden.

Beschrijving interventie, bouwsteen 1

De gesprekswijzer heeft als doel leerkrachten in het basisonderwijs te ondersteunen bij het voeren van een kindgesprek over sociaal-emotionele welbevinden. De gesprekswijzer biedt structuur voor het kindgesprek en biedt praktische, creatieve en voor kinderen aansprekende hulpmiddelen die aansluiten bij verschillende bekende gesprekstechnieken. De gesprekswijzer bestaat achtereenvolgens uit drie documenten: een toelichting voor de leerkracht, een versie van de gesprekswijzer voor de leerkracht en een versie van de gesprekswijzer voor de leerling. Daarnaast wordt de leerkrachten een mondelinge toelichting aangeboden waarin het gebruik van de gesprekswijzer wordt uitgelegd en leerkrachten ook vragen kunnen stellen.

De gesprekswijzer is in een iteratief proces door beide onderzoekers stapsgewijs ontwikkeld op basis van de resultaten uit de literatuurstudie, de vragenlijst, interviews en professionele kennis van en ervaring met gespreksvoering met kinderen. Na uitwisseling van ideeën en de ontwikkeling van een eerste concept van de gesprekswijzer zijn de onderdelen door de onderzoekers samengevoegd. Beide onderzoekers hebben in enkele iteraties hun zienswijze en aanvullingen op elkaars werk gegeven en verwerkt in de drie documenten van de gesprekswijzer. Deze drie documenten zijn gezamenlijk de gesprekswijzer die ter evaluatie is voorgelegd aan de leerkrachten in dit onderzoek.

Onderbouwing interventie, bouwsteen 2

De gesprekswijzer wordt onderbouwd vanuit de literatuurstudie, de vragenlijst, interviews en de visie vanuit de integratieve kindercounseling. Leerkrachten geven aan moeite te hebben om met een leerling tot de kern van een verhaal of probleem te komen. Leerkrachten wensen ondersteuning in de vorm van een fysieke set vragen met een opbouw waarmee het gesprek gestart kan worden, het kind wordt gestimuleerd om zelf te vertellen en na te denken en waarmee tot de kern van een verhaal of probleem gekomen wordt. Om aan te sluiten bij kinderen en hen uit te nodigen om te vertellen is het passend om beeldmateriaal te gebruiken of om op een andere manier een situatie visueel te maken. Dit wordt bijvoorbeeld vormgegeven met het gebruik van een voorwerp bij de schaalvraag en daarvan "schaalwandelen" te maken over een fysiek "speelbord". Vanuit de theorie wordt gesteld dat het een leerling zijn verhaal moet kunnen vertellen zonder daarin geleid te worden door de leerkracht. Respect, warmte en belangstelling zijn uitgangspunten die in de gesprekswijzer tot uiting komen. Om concrete vragen toe te voegen waarbij aan deze uitgangspunten wordt voldaan is ter inspiratie het boek: "In gesprek met kinderen, de methodiek van de kindertelefoon" (Beyn 2003) gebruikt.

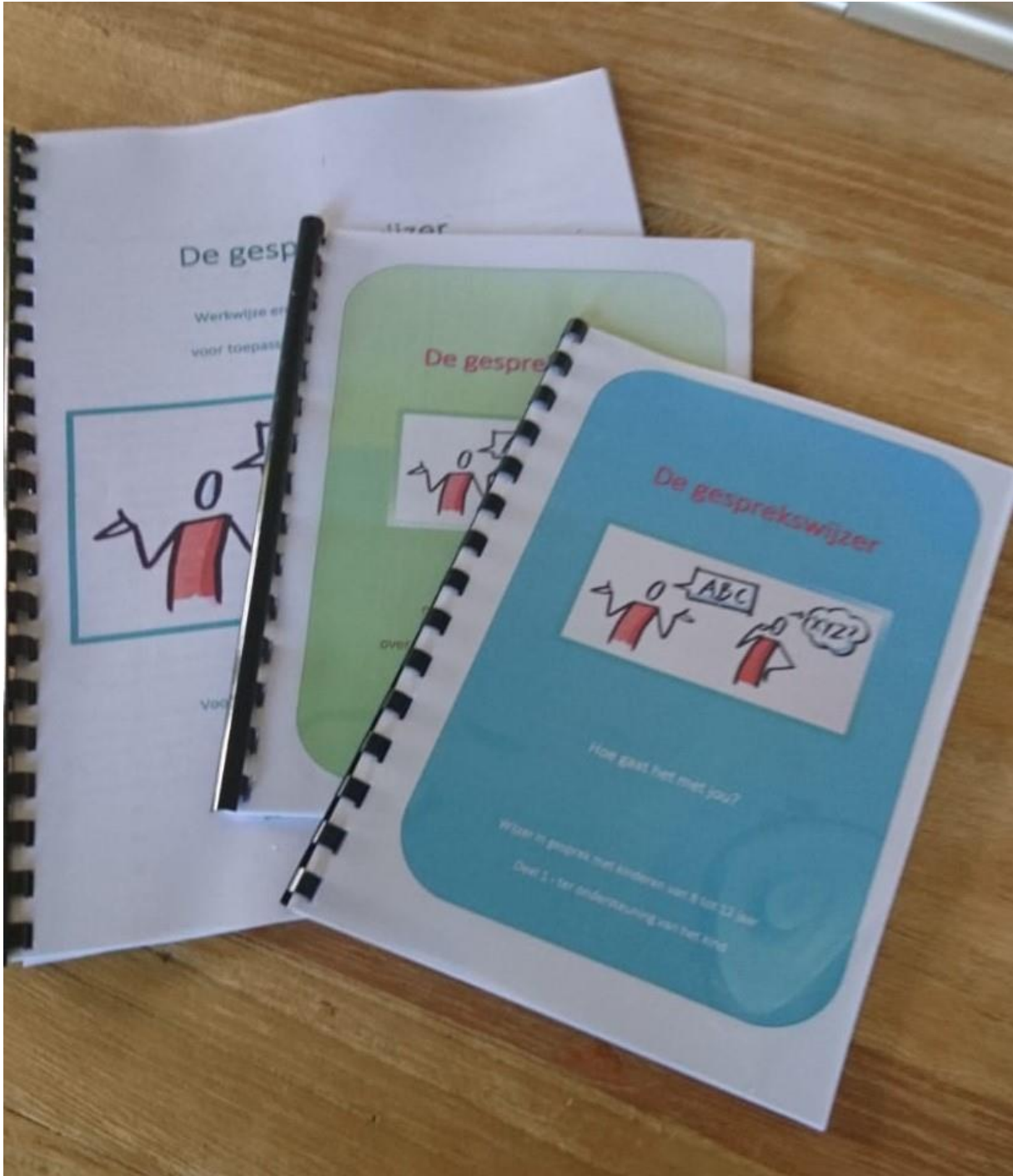
Evaluatie interventie, bouwsteen 3

Met een eerste evaluatie in de praktijk informatie verzameld om de gesprekswijzer verder te ontwikkelen en bij te stellen als blijkt dat het een mogelijk effectieve interventie is. Deze evaluatie is

in dit onderzoek uitgevoerd aan de hand van een vragenlijst en verwerkt in het hoofdstuk resultaten en discussie van dit onderzoeksverslag.

Monitoring en effectonderzoek, bouwsteen 4 & 5

Het vaststellen van indicatoren op basis waarvan kan worden vastgesteld of de gesprekswijzer daadwerkelijk bijdraagt aan betere kindgesprekken over sociaal-emotioneel welbevinden en het effect onderzoek dat daarvoor nodig is zijn onderdelen die aanbevolen worden voor vervolgonderzoek.

2.5 Data-analyse

In dit onderzoek worden data verzameld met vragenlijst en twee interviewrondes. De wijze waarop de gegevens uit deze dataverzamelingen worden verwerkt worden in deze paragraaf beschreven.

2.5.1 Vragenlijst

De vragenlijst bestaat uit open vragen en vragen met een op de Likertschaal gebaseerde visuele antwoordschaal. De antwoorden op de open vragen worden aan de hand van de thematische analyse geanalyseerd zoals ook met de interviews gebeurt. Van de gesloten vragen worden gemiddelde scores en de range (de hoogste en laagste waarde) per item weergegeven.

2.5.2 Interviews

De semigestructureerde interviews worden afgenomen aan de hand van een topic-list. Voor analyse worden geluidsopnames gemaakt, welke letterlijk worden uitgewerkt voor de thematische analyse volgens de zes stappen “verkennen”, “coderen”, “thematiseren”, “verfijnen” en “structureren” (Braun & Clarke, 2006 in Verhoeven, 2018).

2.6 Borging kwaliteit

Dit praktijkgerichte onderzoek is bedoeld om een gesprekswijzer als ondersteunende interventie bij kindgesprekken door leerkrachten te ontwikkelen en testen. Het is daarbij van belang dat de onderzoeksgegevens een waarheidsgetrouwe weergave zijn van de werkelijkheid. Om dit te borgen wordt een aantal activiteiten ondernomen die hieronder beschreven worden.

In dit onderzoek wordt met name gekeken naar de kwaliteitseisen die gesteld kunnen worden aan een kwalitatief onderzoek. Daarnaast worden waar mogelijk kwaliteitseisen toegepast zoals die gelden voor de kwantitatieve data die verzameld worden met de gesloten items in de vragenlijst. Het onderzoeksproces wordt begeleid door een externe, ervaren onderzoeker die zelf géén onderzoeksactiviteiten onderneemt in dit onderzoek. Deze externe begeleider participeert wel in enkele kwaliteitsactiviteiten.

Voor kwalitatief onderzoek geldt dat het onderzoeksproces en de keuzes die daarin gemaakt zijn transparant worden weergegeven en dat de interviews en data-analyse zo veel mogelijk vrij zijn van persoonlijke invloed en interpretaties van de onderzoekers.

2.6.1 Vragenlijst

De vragenlijst wordt ontwikkeld op basis van theoretische kennis en ervaringen van de onderzoekers. Dit draagt bij aan de inhoudsvaliditeit van de items op deze vragenlijst. De vragenlijst wordt daarnaast voorgelegd aan de intern begeleider, die vanuit haar functie en ervaring de face-validiteit kan verifiëren.

De respondenten die de vragenlijst invullen blijven anoniem. Het is de onderzoekers niet bekend wie van de respondenten welke vragenlijst heeft ingevuld. Dit wordt expliciet vermeld zodat de respondenten minder geneigd zijn om sociaal wenselijke of voor zichzelf veilige antwoorden te geven.

De vragenlijst wordt digitaal afgenomen. Hierbij wordt in het systeem afgedwongen dat onvolledig ingevulde vragenlijsten niet kunnen worden ingestuurd. Hiermee worden onduidelijke en ontbrekende antwoorden voorkomen. Om potentiële respondenten aan te moedigen om de vragenlijst in te vullen, wordt drie dagen na de eerste uitnodiging een herinnering gestuurd door de onderzoekers. Om te voorkomen dat potentiële respondenten

afhaken tijdens het invullen van de vragenlijst, wordt deze zo kort en bondig mogelijk gemaakt. De vragenlijst beperkt zich tot de inhoudelijke items en er worden géén persoonskenmerken uitgevraagd. Dit is ook van belang voor de borging van de anonimiteit van de respondenten.

2.6.2 Interviews

De semigestructureerde interviews worden afgenomen aan de hand van een topiclijst, deze borgt dat de interviews ten minste de vooraf bedachte onderwerpen bevatten. Doordat de topics niet in vaste vraagzinnen worden geformuleerd, wordt voorkomen dat het interview een mondeling afgenomen vragenlijst wordt.

Van de interviews worden geluidsopnames gemaakt, met toestemming van de deelnemers. Met de geluidsopname is een interview letterlijk te reconstrueren. De uitgetypte teksten worden geanalyseerd aan de hand van daarvoor ontwikkelde tabellen. Hierin worden de relevante tekstdelen uit de interviews opgenomen en gecodeerd, gethematiseerd en gestructureerd. Dit analyseproces is daarmee transparant en navolgbaar. Tijdens het afnemen van de interviews worden aantekeningen gemaakt; zogenoemde memo's. Hierin noteren de onderzoekers zaken die hen opvallen tijdens het interview en ook bijvoorbeeld momenten waarop zij zich realiseren dat zij een suggestieve vraag stellen of sturende opmerking maken. Deze aantekeningen worden meegenomen in de kwalitatieve analyse van de interviews. Hiervoor is specifieke ruimte opgenomen in de analyse tabel.

De analyse van de interviews wordt per interview door één onderzoeker uitgevoerd. De analyse van elk interview wordt vervolgens in een overleg besproken met de tweede onderzoeker. Vanwege het beperkte aantal interviews wordt niet verwacht dat volledige data-saturatie bereikt kan worden. Dit is bij de uitvoering van de interviews, de analyse en het overleg tussen de onderzoekers wel een onderwerp waarnaar aandacht uitgaat.

2.7 Ethische overwegingen

In dit onderzoek wordt gewerkt in overeenstemming met de huidige opvattingen en wet- en regelgeving op het gebied van onderzoek en privacy. In deze paragraaf worden enkele aandachtspunten toegelicht. Een specifieke groep mensen zijn de kinderen die deelnemen aan de kindgesprekken van de leerkrachten die deelnemen in het onderzoek.

2.7.1 Kinderen in het onderzoek

Wanneer kinderen betrokken zijn in onderzoek moet daar specifiek aandacht voor zijn. In dit onderzoek nemen kinderen niet zelf actief deel, zij worden niet geobserveerd of bevraagd en hen wordt geen extra of andere handeling of gedraging opgelegd. Zij zijn wel betrokken bij de kindgesprekken over sociaal-emotioneel bevinden die worden uitgevoerd door leerkrachten. Deze kindgesprekken maken deel uit van de reguliere werkzaamheden van een leerkracht en ook van de reguliere schoolse activiteiten van de kinderen. Leerkrachten worden met regelmaat bijgeschoold in werkwijzen en methoden die zij toepassen met en voor hun leerlingen. Hiermee zijn de kindgesprekken te kwalificeren als 'care-as-usual' en is daarvoor geen aparte toestemming van hun ouders of verzorgers noodzakelijk. Het is wel gewenst dat ouders en/of verzorgers van kinderen van een deelnemende leerkracht door die leerkracht worden ingelicht wanneer kindgesprekken over sociaal-emotioneel welbevinden worden gevoerd.

2.7.2 Privacy en toestemming

Voor de uitvoering van dit onderzoek is toestemming verkregen van de directie van de betrokken basisschool. De deelnemers aan het onderzoek geven individueel toestemming voor de registratie, analyse en geanonimiseerde rapportage van hun antwoorden. In de vragenlijst wordt hiervoor een apart item opgenomen dat moet worden aangevinkt. Voor de interviews wordt één keer een toestemmingsformulier ingevuld en ondertekend. Wanneer een deelnemer aan de interviews zich terugtrekt is het mogelijk om alle interviewgegevens van die deelnemer uit het onderzoek te verwijderen. Van respondenten bij de vragenlijst is dat na het insturen van de vragenlijst niet mogelijk, omdat geen persoonsgegevens worden opgeslagen waarmee de antwoorden op de vragenlijst terug te herleiden zijn naar individuele personen.

De digitale vragenlijst en de uitnodiging voor de interviews wordt onder de leerkrachten verspreid via de onderzoeker. Hierdoor is sprake van het delen van persoonsgegevens van de leerkrachten en is dus aparte toestemming nodig op basis van de AVG-wetgeving. Deze toestemming wordt verwerkt binnen het toestemmingsformulier.

2.7.3 Dataopslag en verwerking

De in dit onderzoek verzamelde gegevens worden geanonimiseerd opgeslagen en digitaal bewaard op een beveiligde opslag. De gegevens worden bewaard voor de duur van dit onderzoek en zo lang als noodzakelijk is voor de afronding van dit onderzoek. De geanonimiseerde gegevens worden niet gedeeld met derden maar kunnen wel voor verificatie ter inzage beschikbaar worden gesteld aan docent-beoordelaars van de opleiding tot Integratief Kinder counselor van de Nederlandse Academie voor Psychotherapie te Amsterdam

2.8 Tijdsplanning

Fase	Weken (weeknummers 2020)																					
	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22				
Fase 1 Voorbereiding																						
Literatuurstudie	5	6	7																			
Ontwikkelen vragenlijst		6	7																			
Fase 2 Dataverzameling en analyse																						
Afnemen vragenlijst				8																		
Analyse vragenlijst					9																	
Ontwikkelen topic-list interviewronde 1					9																	
Afnemen interviews ronde 1					9	10																
Analyse interviews ronde 1						10	11															
Fase 3 Interventie ontwikkeling																						
Ontwikkeling gesprekswijzer, handboek					9	10	11															
Uitvoering instructiebijeenkomst								12														
Fase 4 Uitvoering kindgesprekken																						
Uitvoering kindgesprekken										13	14	15										
Fase 5 Dataverzameling en analyse																						
Afnemen interviews ronde 2												15	16									
Analyse interviews ronde 2													16	17								
Fase 6 Rapportage																						
Rapportage onderzoek																18	19	20	21			

Tabel 1: Fasering en planning dataverzameling en analyse

3 Literatuurstudie

Op basisscholen is het gebruikelijk dat de leerkrachten individuele gesprekken voeren met hun leerlingen. Deze gesprekken zijn gericht op het bevorderen van het sociaal-emotioneel welbevinden of didactische ontwikkeling van de leerling. Voor dit onderzoek zijn wij geïnteresseerd in de theoretische onderbouwing van het voeren van kindgesprekken gericht op sociaal-emotioneel welbevinden en de wijze waarop het sociaal-emotioneel welbevinden wordt bevorderd. Hierbij is een antwoord gezocht op de deelvragen:

“Wat wordt verstaan onder sociaal-emotioneel welbevinden?”

“Wat is bekend over de relatie tussen het voeren van kindgesprekken en het sociaal-emotioneel welbevinden van kinderen in groep vijf tot en met acht van de basisschool?”

“Welke hulpmiddelen ter ondersteuning van een kindgesprek over sociaal-emotioneel welbevinden worden al gebruikt en wat is bekend over de effectiviteit en bruikbaarheid van deze middelen?”

3.1 Methode literatuurstudie

Aan de hand van de onderzoeksvraag is gezocht in databases met wetenschappelijke literatuur (ERIC, PubMed), leerboeken en expertkennis (ScienceDirect, Google). Nederlandstalige en Engelstalige trefwoorden waarmee gezocht is, worden weergegeven in tabel XX. Binnen de kolommen zijn de trefwoorden gecombineerd met “OR”, waardoor ten minste één van de trefwoorden in de gevonden tekst voorkomt. De kolommen onderling zijn gecombineerd met “AND” waardoor een gevonden tekst in elk geval één trefwoord uit elk van de gecombineerde kolommen bevat.

Tabel 2: Overzicht zoektermen

	Domein	Determinant	Uitkomst/ Outcome
Nederlands	Schoolkind, jeugdige	Gesprek, kindgesprek	Sociaal-emotioneel welbevinden Sociaal-emotionele ontwikkeling
Engels	School child[tiab] Child[tiab] Pupil[tiab] Scholar[tiab]	Conversation[tiab] Support[tiab]	Social emotional well-being[tiab] Social-emotional development[tiab]
Subject headings (pubmed)	Child[mesh] Pupil[mesh]		

Bronnen werden geselecteerd als zij op basis van de titel en/of samenvatting inhoudelijk aansloten bij het onderwerp. Exclusie volgde voor teksten waarvan geen volledige tekst in het Nederlands of Engels beschikbaar was, of wanneer bij het lezen van de volledige tekst toch onvoldoende werd aangesloten bij het onderwerp van de onderzoeksvraag.

3.2 Relevantie

Jezelf veilig voelen en jezelf kunnen zijn zijn voorwaarden om te kunnen ontwikkelen en leren (Gezonde School, 2020). Het sociaal-emotioneel welbevinden van kinderen en hun school- en levenssucces op latere leeftijd zijn sterk met elkaar verbonden (Durlak et al., 2011; Williams

& Lerner, 2019). Kinderen die goed in hun vel zitten, hebben meer zelfvertrouwen, zijn weerbaarder en kunnen beter met eigen emoties omgaan. Zij kunnen zich beter inleven in en hun gedrag aanpassen aan anderen en daardoor hechtere relaties opbouwen (Gezonde School, 2020). Ondersteuning van de sociaal-emotionele ontwikkeling en aandacht voor sociaal-emotioneel welbevinden in de basisschoolleeftijd zijn daarom essentieel, evenals het op school systematisch volgen daarvan. Hiervoor worden vaak leerlingvolgsystemen gebruikt. Door het vroegtijdig signaleren van hiaten in de sociaal-emotionele ontwikkeling kunnen laagdrempelige interventies worden ingezet of tijdig worden doorverwezen naar specialistische hulpverlening of beter passend onderwijs (Williams & Lerner, 2019).

Concrete cijfers over hoeveel jeugdigen precies kampen met sociaal-emotionele problemen zijn afhankelijk van de definities die gehanteerd worden (Scholte & Ploeg, 2017). In de meeste Nederlandse rapportages wordt 15% genoemd als reëel percentage jeugdigen dat lichte tot ernstige psychosociale problemen heeft (Looze et al., 2014 in Scholte & Ploeg, 2017). Volgens opvoeders heeft 1 op de 4 jeugdigen een gebrek aan emotionele vaardigheden, waarvan zo'n 8% tot 9% zeer ernstig (Scholte & Ploeg, 2017). Omdat het grootste deel van deze jeugdigen naar school gaat, is rond de sociaal emotionele ontwikkeling en welbevinden van kinderen dus een heel belangrijke rol weggelegd voor de basisschoolleerkracht (Durlak et al., 2011). Onderzoek in Australië wijst uit dat het toepassen van een educatief programma over sociaal-emotionele vaardigheden, "You Can Do It!" naast een schoolbreed programma "Positive Behaviour Support" werkt in het ontwikkelen van een positief sociaal-emotioneel welbevinden (Want, 2016). In het onderzoek werd de behoefte van leerlingen geïdentificeerd door hun leerkracht, waarna zij werden aangemeld voor "You Can Do It!" het educatieve programma, als laagdrempelige interventie.

In de praktijk zijn er leerkrachten die aangeven het inhoudelijke gesprek over sociaal emotioneel welbevinden lastig te vinden (persoonlijke communicatie), met name wanneer een kind moeite heeft met zelfreflectie of moeite heeft met dit te kunnen of willen benoemen en toch sociaal-emotionele problemen laat zien. Daarnaast worden scholen met name geëvalueerd op basis van wat zij op cognitief vlak met hun leerlingen bereiken (Durlak et al., 2011). Dit onderzoek gaat in op wat leerkrachten nodig hebben om met hun leerlingen individueel in gesprek te gaan over hun sociaal emotioneel welbevinden.

3.3 Sociaal-emotioneel welbevinden van kinderen

Sociaal-emotioneel welbevinden wordt omschreven als de positieve geestelijke gezondheid die bepaald wordt door optimisme, geluk, vitaliteit, veerkracht, het gevoel betekenis hebben, eigenwaarde, het ervaren van ondersteuning uit de omgeving en het goed weten om te gaan met eigen emoties (Gezonde School, 2020). Voor deze positieve geestelijke gezondheid zijn psychosociale en emotionele vaardigheden nodig. Kinderen met goede sociaal-emotioneel vaardigheden hebben hun eigen emoties onder controle, hebben oog voor andermans emoties en kunnen daar adequaat op reageren (Scholte & Ploeg, 2017).

Psychosociale vaardigheden worden verdeeld in intra- en interpersoonlijke vaardigheden, waarbij intra persoonlijke vaardigheden gericht zijn op zelfsturing en zelfbewustzijn en interpersoonlijke vaardigheden gaan over het vermogen om relaties op te bouwen en onderhouden (relationeel) en het zich verplaatsen in de situatie van een ander (Scholte & Ploeg, 2017). Emotionele vaardigheden gaan met name om herkenning, interpretatie en controle van de vier basisemoties; blij, bang, boos en bedroefd. Een basis hiervoor wordt gezocht in aanleg, maar het is ook bekend dat ingrijpende gebeurtenissen en fysiek trauma

kunnen leiden tot hiaten in de ontwikkeling van emotionele vaardigheden (Scholte & Ploeg, 2017).

3.4 Rol van volwassenen en school

Kinderen krijgen in aanleg een basis mee waarmee zij belangrijke vaardigheden verder kunnen ontwikkelen in een stapsgewijs leerproces. In contact met anderen, in het gezin en later op school verandert de concentratie op zichzelf naar een bewustzijn tussen “ik” en de “ander” (Scholte & Ploeg, 2017). Na het gezin is de schoolomgeving het meest invloedrijke terrein waarbinnen kinderen zich ontwikkelen. Leerkrachten die niet alleen de cognitieve ontwikkeling stimuleren maar zich betrokken, begripvol en accepterend opstellen, én daarbij verwachtingen stellen en gezag uitstralen bieden kinderen goede mogelijkheden om sociaal-emotioneel vaardigheden te ontwikkelen (Scholte & Ploeg, 2017). Dit aansluitend op een klimaat met warmte, regels en respect in het gezin waarbij het principe “goed voorbeeld doet volgen” maakt dat kinderen zich de spelregels eigen maken.

3.5 Gespreksvoering met kinderen

Delfos (2010) geeft aan dat het nog helemaal niet zo eenvoudig is om met een kind een goed gesprek te voeren rond een specifiek onderwerp. Heel vaak blijven gesprekken tussen een leerkracht en leerling hangen op regelingen (Delfos, 2010), terwijl het doel van het kindgesprek in dit onderzoek het bespreken van het sociaal-emotioneel welbevinden is. In een “goed” gesprek voelen beide gesprekspartners zich prettig en worden de wederzijdse doelen in enige mate bereikt (Delfos, 2010). Verder stelt Delfos (2010) dat de leerling zijn verhaal moet kunnen vertellen zonder geleid te worden door de volwassene. Dat betekent dat een kind in het gesprek de informatie zelf geeft en dat deze niet aan het kind onttrokken wordt. Ook hier zijn “respect, warmte en belangstelling” essentiële ingrediënten waardoor in een goed gesprek ook onprettige dingen besproken kunnen worden (Delfos, 2010). Dit past helemaal bij de eerder beschreven voorwaarden die gesteld worden aan de omstandigheden waaronder kinderen hun psychosociale en emotionele vaardigheden kunnen ontwikkelen.

Het kindgesprek over diens sociaal-emotioneel welbevinden is gericht op het verkrijgen van informatie op basis waarvan een inschatting gemaakt kan worden over de staat van het sociaal-emotioneel welbevinden van de leerling. Dit is nodig om eventueel eenvoudige interventies in te zetten die het sociaal-emotioneel welbevinden verbeteren, zodat de leerling zich optimaal kan ontwikkelen. Zo nodig moet op basis van de inschatting gericht kunnen worden doorverwezen naar of via het Centrum voor Jeugd en Gezin. Delfos (2010) beschrijft het interview als één van de gefaseerde gesprekskaders om een dergelijk gesprek te kunnen voeren, waarbij ook geschakeld kan worden naar een hulpverleningsgesprek.

In de gespreksvoering, wanneer wordt overgeschakeld op een hulpverleningsgesprek zijn oplossingsgerichte gesprekstechnieken heel bruikbaar. De oplossingsgerichte methode is praktisch en in fasen gestructureerd, waardoor zij in het gesprek houvast biedt (Joosen & Vaart, 2014). De samenwerkingsrelatie tussen de gesprekspartners is heel belangrijk en de relationele factoren respect, empathie, warmte, authenticiteit en oprechte aandacht zijn naast de hoop op verandering ook hier essentiële ingrediënten (Joosen & Vaart, 2014). Onderzoek wijst uit dat de manier waarop het contact tussen de hulpverlener (hier: leerkracht) en leerling opgebouwd en vervolgd wordt, essentieel is voor het verloop van het gesprek en de uitkomst die daaruit volgt (Verzaal, 2002; Joosen & Vaart, 2014).

Binnen het gesprekskader van Delfos (2010) en oplossingsgerichte methoden is ook ruimte voor een integratieve aanpak, met bijvoorbeeld “The Activator” (Rademaker & Visch, z.j.) die

kan worden gehanteerd als diagnostisch en/of beïnvloedend model. Ook biedt “The Activator” houvast om gesprekken effectief en binnen een gegeven tijdslot te laten verlopen (Rademaker & Visch, z.j.).

3.6 Bestaande hulpmiddelen

Een aantal leerkrachten hebben in de oriënterende fase van dit onderzoek al aangegeven dat zij zich onvoldoende bedreven voelen in gespreksvaardigheden. Dit bevestigt de eerder ook genoemde bevinding van Delfos (2010) dat gesprekken tussen leerlingen en leerkrachten veelal op regelingen blijven hangen. Gesprekstechnieken worden behandeld in de opleidingen en bijscholingen van leerkrachten en er bestaan hulpmiddelen in de vorm van gebundelde geheugensteuntjes met stereotiepe afkortingen en acroniemen zoals “OEN”, “LSD”, “NIVEA” en lijstjes met bijvoorbeeld fasen van een (interview)gesprek vergelijkbaar met Delfos (2010) en voorbeeldvragen. Baartmans & Rooij (z.j.) bieden op hun website onder meer gesprekskaartjes met stellingen, waarbij gekozen kan worden voor stellingen met of zonder een numerieke antwoordschaal. Ook bieden zij verwijzingen naar bijvoorbeeld een “gesprek happertje” en enkele vercommercialiseerde hulpmiddelen zoals foto- en coachkaarten, en “eigenwijsjes”. Een creatieve aanpak is een methode waarbij het gesprek gevoerd wordt aan de hand van een tekening of meerdere kleine tekeningen die zelfs samen een stripverhaal kunnen vormen (Vreede, z.j.). Van geen van deze hulpmiddelen zijn gegevens gevonden die iets zeggen over de daadwerkelijke bruikbaarheid of effectiviteit.

3.7 Discussie en conclusie

Voor deze literatuurstudie is gericht gezocht in zowel vakspecifieke als wetenschappelijke databanken met bronmateriaal. Vanuit expertise wordt veel geschreven over theorieën achter en ontwikkeling van psychosociale en emotionele vaardigheden en welbevinden. Er bestaan ook diverse hulpmiddelen om over deze vaardigheden en welbevinden in gesprek te gaan. Soms zijn deze met een heel praktische inslag in elkaar gezet en gedeeld, ook zijn er verschillende vercommercialiseerde hulpmiddelen te koop. Van géén van de hulpmiddelen zijn onderzoeksgegevens beschikbaar die iets zeggen over de bruikbaarheid noch de effectiviteit ervan.

Op basis van deze literatuurstudie kan wel worden opgemaakt dat een effectief, bruikbaar hulpmiddel daadwerkelijk het gesprek moet helpen sturen én daarbij de relatie tussen de leerling en leerkracht ondersteunt. Volgens onze interpretatie moet gezocht worden naar een door de leerling en leerkracht actief hanteerbare vorm die de leerkracht houvast biedt én ruimte laat voor de leerling.

Veel ontwikkelde hulpmiddelen worden zonder verder onderzoek of evaluatie van de werkzaamheid toegepast. Bij de in dit onderzoek ontwikkelde interventie wordt ten minste gekeken naar de door leerkrachten ervaren bruikbaarheid en inzetbaarheid en daarmee is een begin gemaakt voor verder onderzoek.

4 Resultaten

In dit onderzoek is op verschillende momenten en manieren data verzameld onder leerkrachten van één basisschool. Vóór het ontwikkelen van de gesprekswijzer zijn één oriënterend interview, een vragenlijst en zes interviews met leerkrachten afgenomen. Op basis van die informatie, een literatuurstudie en professionele kennis en ervaring is een gesprekswijzer ontwikkeld. Na een korte introductie is de gesprekswijzer uitgetest door de eerder geïnterviewde zes leerkrachten, waarna zij opnieuw een vragenlijst hebben ingevuld. De resultaten van deze dataverzamelingen worden hier weergegeven.

4.1 Resultaten uit eerste vragenlijst

Deze eerste zelfscore vragenlijst is bedoeld om na te gaan in hoeverre de kind gesprekken door de leerkrachten worden uitgevoerd. Met vier open vragen wordt nagegaan welk doel volgens de leerkrachten wordt nagestreefd. Hierna volgen 8 items over onderwerpen die aan bod kunnen komen en 9 items over de gespreksvaardigheden die de leerkrachten inzetten. Deze vragenlijst werd uitgezet onder de zes deelnemende leerkrachten en van alle zes ook weer ontvangen. Er waren geen missende items in de ingevulde vragenlijsten omdat antwoorden technisch werden afgedwongen alvorens de lijsten online konden worden ingeleverd.

Uitvoering kind gesprek

Alle deelnemende leerkrachten voeren kind gesprekken, gericht op hun sociaal-emotioneel welbevinden. Uit de antwoorden blijkt dat deze gesprekken veelal tussen de andere activiteiten door plaats vinden. Tijdgebrek wordt genoemd als drempel om de gesprekken structureel in te plannen. Incidenten of andere momenten waarbij een leerkracht opmerkt *“dat er iets speelt”* zijn aanleiding om een kind gesprek te houden. Ook positief gedrag kan een aanleiding zijn. Het tussendoor en ad-hoc houden van de kind gesprekken wordt ook genoemd als manier om het voor de kinderen niet een beladen moment te maken.

Doelen die de leerkrachten voor ogen hebben met het kind gesprek over hun sociaal-emotioneel welbevinden variëren van het beter leren kennen van de leerling tot het creëren van een bewustwording over het eigen handelen en de rol van de ander. De meeste leerkrachten noemen doelen zoals het ondersteunen van de leerling, het bieden van een luisterend oor en het versterken van vertrouwen in zichzelf. Ook wordt het verbeteren van de werkhouding en tonen van sociaal wenselijk gedrag als doel genoemd.

Leerkrachten geven aan dat zij met name praktische ondersteuning zouden willen hebben in de vorm van *“... onopvallende verdiepingsvragen, passend bij een onderwerp ...”*, die ogenschijnlijk terloops gesteld kunnen worden, handige technieken en een structuur voor een goede opbouw van het kind gesprek. Ook wordt aangegeven dat goede voorbeelden wenselijk zijn; *“... ik loop nergens tegenaan, maar zou wel weer eens een voorbeeld willen zien van iemand die het wel kan ...”*. Opvallend is ook dat meerdere leerkrachten aangeven dat het lastig is om een gesprek te voeren met *“kinderen die niet willen”* of die *“... moeilijk tot een gesprek komen.”* Zij ervaren dan bijvoorbeeld voornamelijk zelf aan het woord te zijn en sturend te zijn in het gesprek. Ook wordt het dan lastig gevonden om kinderen zelf op ideeën te laten komen waarmee een probleem opgelost kan worden. Samenvattend wordt gesteld dat zij graag *“de juiste vragen”* willen kunnen stellen om binnen de gegeven tijd *“tot de kern te kunnen komen.”*

Onderwerpen in het kind gesprek

In de vragenlijst is een item opgenomen die vraagt naar acht onderwerpen die aan bod komen in het kind gesprek over sociaal-emotioneel welbevinden. Bij dit item konden de leerkrachten antwoorden op een antwoordschaal met zes ongenummerde keuzes tussen de uitersten “nooit” en “altijd”. Voor deze weergave krijgen de antwoordopties een rangnummer van 1 (nooit) tot en met 6 (altijd). In tabel 1 worden de scores bij deze acht onderwerpen weergegeven.

In het gesprek met de leerling stel ik vragen over...	Gemiddelde score* (N=6)	Modus** (Meest voorkomende waarde(n))	Range Laagste en hoogste score.
... het probleem van de leerling	5,5	5 6	5-6
... de wens, wat wil de leerling graag anders	5	4 5 6	4-6
... de oplossing voor het probleem	5,5	5 6	5-6
... wat de leerling zelf anders gaat doen	5,2	5	4-6
... wie of wat hem kan helpen het probleem op te lossen	5,3	5	5-6
... wat de leerling denkt	4,7	5	4-5
... hoe de leerling zich voelt	4,5	4 5	3-6
... wat er goed gaat	4,8	5 6	3-6

Tabel 3: Scores bij onderwerpen in het kind gesprek

De laagste score is 1 (nooit), de hoogste score is 6 (altijd).

** Wanneer meer dan 1 waarde het meest gescoord is, worden al die waarden getoond. Deze zijn dan in gelijke aantallen gescoord.

De focus in de kind gesprekken ligt, volgens deze antwoorden op “het probleem van de leerling”, “de oplossing voor het probleem” en “wie of wat het probleem kan oplossen”. Opvallende onderwerpen, die minder vaak aan bod lijken te komen in de kind gesprekken zijn “hoe de leerling zich voelt” en “wat er goed gaat”. Ook een vraag over “wat de leerling denkt” komt minder frequent aan bod (tabel 1), evenals “de wens, wat de leerling graag anders wil” en “wat de leerling zelf anders gaat doen”.

Gespreksvaardigheden

Negen gespreksvaardigheden die in het kind gesprek over sociaal-emotioneel welbevinden kunnen voorkomen zijn opgenomen in de eerste vragenlijst. Deze vaardigheden zijn geformuleerd in termen van gedrag waarbij de leerkrachten konden antwoorden op een antwoordschaal met zes ongenummerde keuzes tussen de uitersten “nooit” en “altijd”. Voor deze weergave krijgen de antwoordopties een rangnummer van 1 (nooit) tot en met 6 (altijd). In tabel 1 worden de scores bij deze acht onderwerpen weergegeven.

	Gemiddelde score* (N=6)	Modus** (Meest voorkomende waarde(n))	Range Laagste en hoogste score.
Ik benoem het doel van het gesprek	3,7	3 5	2-5
Ik stel open vragen	4,5	4 5	3-6
Ik stel verdiepvragen	4,2	3	3-6
Ik vat samen wat de leerling heeft gezegd	3,8	2 5	2-6
Ik vul niet in voor de leerling (NIVEA)	4	3 4 5	3-5
Ik check of ik de leerling goed begrijp	4,7	4 6	3-6
Ik geef tips voor de oplossing van het probleem	5,3	5	5-6
Ik laat de leerling zelf een oplossing bedenken voor zijn probleem	4,8	5	4-5
Ik kan een leerling motiveren tot verandering	4,7	5	4-5

Tabel 4: Scores bij gespreksvaardigheden

De laagste score is 1 (nooit), de hoogste score is 6 (altijd).

*** Wanneer meer dan 1 waarde het meest gescoord is, worden al die waarden getoond. Deze zijn dan in gelijke aantallen gescoord.*

Uit deze antwoorden blijkt dat het doel van het gesprek lang niet altijd benoemd wordt. Ook het stellen van verdiepvragen en samenvatten van wat de leerling heeft gezegd scoren laag op de antwoordschaal. Ook “ik laat de leerling zelf een oplossing bedenken...” en “ik kan een leerling motiveren tot verandering” scoren gemiddeld lager dan 5. Alleen het item “ik geef tips voor de oplossing van het probleem” wordt door iedereen boven de 5 gescoord.

4.2 Resultaten uit interviews

De interviews zijn gehouden aan de hand van een topiclijst met items die uit de eerste vragenlijst, het oriënterend interview en de professionele kennis en ervaring van de onderzoekers kwamen. Deze interviews zijn via videobellen afgenomen in verband met de geldende maatregelen in verband met de huidige Corona-pandemie. Deze korte gesprekken zijn opgenomen via de software voor videobellen en na het op schrift stellen volgens, in overeenstemming met de afspraken met de basisschool en leerkrachten verwijderd.

Om na te gaan of iedereen hetzelfde voor ogen heeft met “sociaal-emotioneel welbevinden” hebben de deelnemers hierover hun visie gegeven. Iedereen geeft aan dat het gaat om “het lekker in je vel zitten”, ook wordt de kwaliteit van de vertrouwensband met volwassenen en ook met kinderen onderling genoemd. In verschillende bewoordingen komt hierbij ook het zich gerespecteerd en gehoord voelen naar voren, en zich durven laten zien en horen.

Uit de verdere tekstuele analyse van de interviews komt het thema “met de juiste vraag tot de kern komen” en daarnaast wensen voor praktische ondersteuning en organisatie van de kindgesprekken.

Met de juiste vraag tot de kern komen

Het oriënterend interview en de vragenlijst waren aanleiding om specifiek naar het idee van “de juiste vraag stellen” te vragen. De leerkrachten blijken hiermee te doelen op vraagzinnen die het gesprek onopvallend in een van tevoren bepaalde richting sturen en de leerling aan het denken zetten. Het sturende van “de juiste vraag” zit hem erin dat een leerling zelf kan gaan nadenken over mogelijke antwoorden en oplossingen voor een situatie of probleem waardoor de leerling zich niet prettig voelt. Leerkrachten geven aan dat die “juiste vraag” waarschijnlijk een aantal vragen zijn die de leerling “helpen te ontdooien” en waarop zij niet met “slechts een ja of nee” kunnen antwoorden. Met die “juiste vraag” wordt de kern van het probleem gevonden en daarmee doelen leerkrachten op “het wezenlijke waarmee het kind geholpen is”, of “de oplossing, of waar iets door komt”.

Leerkrachten verwoorden dat zij soms rond die kern heen blijven draaien en niet zo ver komen dat een leerling nadent over het eigen gedrag of zelf met ideeën voor een oplossing komt. Ook willen zij graag een gesprek waarin een leerling durft te vertellen wat er speelt, wat er in hun hoofd omgaat en hoe die leerling zich voelt. Uiteindelijk is het ook de bedoeling om leerlingen inzicht te laten krijgen in hoe zij zelf in elkaar zitten, hoe zij zelf verantwoordelijk zijn voor hun handelen en zichzelf te waarderen en respecteren: *“Want als je weet hoe je in elkaar zit en jezelf accepteert, kun je ook gemakkelijker de ander accepteren”*.

Praktische hulpmiddelen en organisatie

Uit de vragenlijsten bleek dat de kindgesprekken tussen de andere activiteiten door georganiseerd worden en ad-hoc plaatsvinden. De leerkrachten zijn expliciet bevraagd naar de manier waarop zij de gesprekken nu plannen en organiseren. Leerkrachten houden de kindgesprekken op het moment dat een collega; een onderwijsassistent of stagiair, de activiteiten van de rest van de klas kan begeleiden. Op andere momenten wordt onrust ervaren omdat ook een oogje in het zeil gehouden moet worden in de klas en is ook de vertrouwelijkheid niet helemaal gewaarborgd omdat anderen altijd kunnen inbreken in het gesprek of geen aparte ruimte gebruikt kan worden. Eén leerkracht geeft aan niet echt een probleem te ervaren met tijdgebrek: “Ik loop er niet echt tegenaan dat ik te weinig tijd heb. Ik zorg dat de relatie met een kind zo goed is dat een gesprek niet nodig is en vaak een zin of een woord al genoeg is.”. Een andere leerkracht geeft aan zich soms te betrappen op “het invullen voor een kind” en wijt dit aan tijdsdruk en vooringenomen ideeën op basis van eerdere waarnemingen.

De meeste leerkrachten zien een hulpmiddel als iets fysieks in de vorm van vraagkaartjes, plaatjes, of “een overzicht van vragen met een bepaalde opbouw, een richtlijn van denken en open vragen waarmee je kunt doorvragen als je een bepaald woord hoort. Een standaard setje

vragen waarmee je zo'n gesprek kunt beginnen ...". Opdrachten om een kind iets te laten tekenen, of waarmee kinderen bezig kunnen zijn zoals poppetjes of werkbladen.

4.3 Resultaten uit tweede vragenlijst

De tweede vragenlijst is als evaluatie afgenomen nadat de leerkrachten de gelegenheid hebben gehad om de gesprekswijzer uit te proberen. Als gevolg van de Corona-maatregelen is dit maar beperkt uitgevoerd en heeft één leerkracht de vragen beantwoord na evaluatie op basis van haar eigen expertise, zonder hem daadwerkelijk in te zetten in een kindgesprek. Ook bij deze vragenlijst ontbraken geen antwoorden omdat de vragenlijst alleen kon worden ingestuurd als alle items beantwoord waren.

Leerkrachten scoorden deze items op een antwoordschaal met zes ongenummerde antwoordopties tussen de uitersten "zeker niet" (1) en "zeker wel" (6). Tot slot gaven de leerkrachten en korte persoonlijke toelichting op hun antwoorden in een open vraag.

De gesprekswijzer ...	Gemiddelde score* (N=6)	Modus** (Meest voorkomende waarde(n))	Range Laagste en hoogste score
... is voor mij een bruikbaar hulpmiddel tijdens het kindgesprek	4,2	3 4	3-6
... ondersteunt voor mij de structuur van het kindgesprek	4,3	3 5	3-6
... biedt mij voorbeelden die ik in het kindgesprek toepas	4	3	3-6
... helpt mij om in het kindgesprek tot de kern te komen	3,3	2 4	2-5
... helpt mij om de leerling in het kindgesprek inzicht te geven in het eigen handelen	3,5	2 5	2-5
... helpt mij om de leerling in het kindgesprek beter te leren kennen	4,2	4 6	2-6
... helpt mij om de leerling in het kindgesprek zelf met oplossingen te laten komen	4,2	5	2-6
... helpt mij om in het kindgesprek de juiste vragen te stellen	4,5	3 6	3-6
... helpt mij om in het kindgesprek het sociaal welbevinden van de leerling in beeld te brengen	3,8	5	2-5

... helpt mij om in het kindgesprek de tijdsduur van het gesprek te bewaken	2,7	3	1-4
---	-----	---	-----

Tabel 5: Scores bij ervaringen met de gesprekswijzer

De laagste score is 1 (zeker niet), de hoogste score is 6 (zeker wel).

*** Wanneer meer dan 1 waarde het meest gescoord is, worden al die waarden getoond. Deze zijn dan in gelijke aantallen gescoord.*

Uit deze antwoorden komt een lage score voor de ondersteuning van het bewaken van de tijdsduur van het gesprek door de gesprekswijzer. De score “zeker niet” wordt niet expliciet toegelicht. De andere ervaringen met de gesprekswijzer worden ook heel wisselend gescoord, zo valt op te maken uit het grote verschil tussen de hoogste en de laagste score vrijwel alle vragen.

In de open vraag werd om een toelichting op de scores en andere opmerkingen naar aanleiding van het uitproberen van de gesprekswijzer gevraagd. De deelnemers gaven aan nog maar summier met de gesprekswijzer gewerkt te hebben en zeker meer met de gesprekswijzer te willen oefenen en deze verder uit te proberen. Een aantal van hen herkenden tips en technieken uit de gesprekswijzer als onderdelen die zij zelf ook al toepassen in hun kindgesprekken. Door enkelen werd de versie voor de leerkracht als behulpzaam ervaren, met als voorbeeld de te gebruiken vragen die daarin staan. Anderen vonden de versie voor de leerlingen erg prettig tijdens het gesprek en de versie voor de leerkracht met name als voorbereiding op het gesprek. Hierbij noemden de leerkrachten onder meer de schaalvraag, die als schaalwandelen gepresenteerd wordt en het plaatje met poppetjes die gevoelens uitbeelden. In plaats van een meerbladig boekje wordt een suggestie van een gespreks-placemat gedaan als fysieke vorm van de gesprekswijzer.

5 Conclusie

In dit hoofdstuk wordt een antwoord geformuleerd op de deel- en onderzoeksvraag op basis van de literatuurstudie, de interviews en vragenlijsten.

5.1 Beantwoording deelvraag:

Bij welke aspecten van het kind gesprek over sociaal emotioneel welbevinden hebben leerkrachten ondersteuning nodig?

Het antwoord hierop wordt samengesteld uit het oriënterend interview, de eerste vragenlijst en de interviews met de leerkrachten. Leerkrachten willen ondersteuning voor het verbeteren van hun gesprekstechnieken en willen graag voorbeelden zien van goed uitgevoerde kindgesprekken.

Praktische ondersteuning zien zij in de vorm van een fysieke set vragen met een opbouw waarmee het gesprek gestart kan worden. De leerkrachten willen daarnaast een overzicht van vragen waarmee ze het kind stimuleren om zelf te vertellen en na te denken over zijn probleem en mogelijke oplossingen.

Naast deze inhoudelijke wensen bestaat ook de behoefte om de gesprekken op een andere manier te organiseren zodat leerkrachten echt een tweegesprek kunnen voeren en niet ook een deel van hun aandacht bij de andere kinderen in de klas moeten houden.

De conclusie van deze deelvraag is gebruikt bij de ontwikkeling van de gesprekswijzer.

5.2 Beantwoording onderzoeksvraag:

Hoe ervaren leerkrachten van een basisschool het gebruik van een nieuw ontwikkelde gesprekswijzer als hulpmiddel tijdens een kind gesprek over het sociaal-emotioneel welbevinden?

De gesprekswijzer wordt door de zes in dit onderzoek betrokken leerkrachten beoordeeld als een bruikbaar instrument in de voorbereiding van een kindgesprek over sociaal-emotioneel welbevinden. Het gebruik biedt ook ondersteuning tijdens het gesprek en is dan vooral helpend bij de structurering van het gesprek en helpt leerkrachten om in het kindgesprek de juiste vragen te stellen. De versie voor het kind wordt bruikbaar gevonden tijdens en met name de schaalvraag en een afbeelding met emotie poppetjes. De ondersteunde functie van de leerkrachtversie zat hem vooral in de voorbeeldvragen die gegeven werden. De gesprekswijzer is onvoldoende ondersteunend ervaren om de tijdsduur van het gesprek te bewaken.

Zoals al aangegeven, hebben leerkrachten behoefte aan training in gespreksvaardigheden, onder meer om in het kindgesprek tot de kern van een verhaal of probleem te komen en een goede regie te houden op de beperkte beschikbare tijd. Na de eerste ervaringen met de gesprekswijzer werd deze behoefte nogmaals uitgesproken, ondanks dat de leerkrachten ook aangeven onderdelen van de gesprekswijzer te kennen en al toe te passen in hun gesprekken.

6 Discussie

In dit onderzoek is een verscheidenheid aan gegevens bijeengebracht om een gesprekswijzer voor het kindgesprek over sociaal-emotioneel welbevinden voor leerkrachten te ontwikkelen en evalueren. Er is gestart met een oriënterend interview met de intern begeleider van de deelnemende basisschool. Daarna is met een vragenlijst verder verkend hoe leerkrachten het kindgesprek over sociaal-emotioneel welbevinden uitvoeren en welke gesprekstechnieken zij toepassen. Vervolgens is hier verder op ingegaan in een interview en er is een literatuurstudie gedaan vóór de ontwikkeling van de gesprekswijzer. Na het uitproberen van de gesprekswijzer hebben de leerkrachten een evaluatieve vragenlijst over de gesprekswijzer ingevuld.

In dit hoofdstuk kijken we naar de kwaliteit van dit onderzoek en de betekenis van de onderzoeksgegevens.

6.1 Kwaliteit van het onderzoek

Voor de kwaliteit van het onderzoek kijken we naar de eisen zoals die aan kwalitatief onderzoek gesteld worden. Hierbij gaat het met name om transparantie (over de keuzes en werkwijze in het onderzoek), geloofwaardigheid en overeenstemming in de gegevens (o.a. in hoeverre passen de resultaten en conclusies bij wat al bekend is van het onderwerp) en neutraliteit (De Jong, Maesschalck, Legius, Vandenbroele, Glorieux & Visser, 2015; Verhoeven, 2018). Om deze eisen te waarborgen zijn de interviews gehouden aan de hand van een topic-list zodat deze gesprekken op hoofdlijnen dezelfde onderwerpen zouden behandelen. Er is géén formeel proefinterview gehouden, maar wel een eerste oriënterend interview met de intern begeleider. Om het beeldbellen als nieuwe techniek uit te proberen hebben de onderzoekers onderling deze techniek getest en verschillende technische mogelijkheden uitgeprobeerd. Triangulatie van onderzoeksgegevens heeft plaatsgevonden door gegevens uit de twee vragenlijsten te combineren met de interviews. Ook is binnen de vragenlijsten een meer kwantitatieve (getalsmatige) insteek gecombineerd met vragen waarop een open antwoord gegeven moest worden. De verschillende gegevens sloten goed op elkaar aan en waar bijvoorbeeld vreemd laag gescoord werd in de tweede vragenlijst, bleek de leerkracht in kwestie dat ook in de open vraag toe te lichten. Bij de analyse van de gegevens is een vorm van peer-debriefing toegepast; beide onderzoekers namen de gegevens door en bediscussiëren hun interpretatie en de betekenis van de gegevens in het kader van dit onderzoek. Zoals in de methode is gesteld is het bereiken van data-saturatie geen doel geweest in dit onderzoek omdat er een beperkt aantal leerkrachten beschikbaar was voor een interview. Binnen deze zes interviews bestaan echter wel overeenkomstigheden en terugkerende uitspraken. Misschien zouden in reguliere interviews, waarbij de deelnemers elkaar in levenden lijve treffen meer diepgang in de interviews en daarmee rijkere data verkregen kunnen worden.

Tot slot is een vorm van member-validatie toegepast door de onderzoeksresultaten en daaraan verbonden conclusies en aanbevelingen voor te leggen aan de intern begeleider. De intern begeleider herkende in de resultaten en conclusies het beeld dat zij had van de lokale situatie rond het kindgesprek over sociaal-emotioneel welbevinden. Ook de voorgestelde aanbevelingen en een mogelijk vervolg werden passend en uitvoerbaar gevonden.

Anders dan oorspronkelijk was bedacht, moesten als gevolg van de Corona pandemie en daarbij te nemen maatregelen aanpassingen gedaan worden om dit onderzoek toch binnen de gestelde tijd te kunnen uitvoeren. Zo zijn de voorgenomen fysieke interviews afgenomen via beeldbellen, wat voor de onderzoekers en de leerkrachten op dat moment nog een nieuwheid was. Hoewel het technisch allemaal goed is verlopen, kan deze andere uitvoering toch voor een verminderde diepgang in de interviews gezorgd hebben. Dit omdat de leerkrachten zich mogelijk toch minder vertrouwd hebben gevoeld en daardoor minder open hebben gesproken, wat is af te leiden uit de relatief korte antwoorden. Het was voor de onderzoeker ook niet te verifiëren of de leerkracht in een ruimte met voldoende privacy zat. Leerkrachten waren beperkt in hun mogelijkheden om met de ontwikkelde gesprekswijzer te experimenteren. Dit vanwege de beperkte opening van de scholen, het daardoor veranderde contact met de leerlingen en een veelheid aan nieuwe dingen die georganiseerd moesten worden. Dit kan invloed gehad hebben op de evaluatie van de gesprekswijzer. Leerkrachten geven zelf ook aan graag meer te willen oefenen en voorbeelden te willen zien.

Aan de analyse van beide vragenlijsten en de interviews werd door beide onderzoekers onafhankelijk gewerkt. De interpretatie van de gegevens zijn via beeldbellen met elkaar besproken. Vervolgens werd in een gezamenlijk onlinedocument gewerkt aan een correcte weergave van de resultaten en de interpretatie daarvan. De uitkomsten van dit onderzoek zijn gedeeld en besproken met de intern begeleider van de deelnemende basisschool. Op basis daarvan stellen wij dat de informatie past bij de werkelijke situatie en beleving van de leerkrachten rond het kindgesprek en de gesprekswijzer. Omdat het hier om een klein aantal leerkrachten gaat, die in het onderzoek betrokken zijn, is de geldigheid van de onderzoeksgegevens buiten deze groep leerkrachten enigszins beperkt.

6.2 Betekenis van resultaten

Hoewel geen van de leerkrachten een compleet beeld van het concept sociaal-emotioneel welbevinden gaf, kwamen de ideeën van wat dit inhoudt wel overeen met de beschrijvingen die in de literatuurstudie van dit onderzoek zijn gegeven. Leerkrachten noemen met name het “lekkerder in je vel zitten”, de gezonde relatie met anderen en het kennen en nemen van verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag. Niemand spreekt over de vaardigheden die daarvoor nodig zijn (Scholte & Ploeg, 2017). Ook de rol van volwassenen (Scholte & Ploeg, 2017) of specifiek de leerkracht op school hierin wordt nauwelijks genoemd. Het lijkt hierdoor dat het sociaal-emotioneel welbevinden met name gezien wordt als iets van een individuele leerling, die contacten in zijn omgeving aan gaat. De wederkerigheid van die contacten en de invloed die die hebben op dat sociaal-emotioneel welbevinden lijken weinig (h)erkend te worden.

De gesprekswijzer is ontwikkeld op basis van een uitgebreide literatuurstudie, informatie uit de interviews met leerkrachten en kennis en ervaring vanuit de invalshoek van integratieve kindercounseling. We hebben gekozen om volgens een vast stappenplan te werken waarbij het kind tot inzicht komt in hoe hij zich nu voelt, hoe hij zich wil voelen en wat hij daarvoor nodig heeft. Daarbij is gebruik gemaakt van afbeeldingen waarbij het kind zijn gevoel kon aangeven. Dit werd positief geëvalueerd. Eén leerkracht gaf aan dat de gesprekswijzer overeenkwam met de bestaande manier van werken en daarom weinig nieuws toevoegt maar wel een prettige ondersteuning biedt. Hoewel leerkrachten in het eerste interview aangeven moeite te hebben met het plannen en binnen een beperkte tijd uitvoeren

van de kindgesprekken, is de gesprekswijzer vooral ontwikkeld om tot de kern van een probleem te komen en niet bedoeld voor de bewaken van de tijd. Leerkrachten geven in de evaluatie dan ook aan dat de gesprekswijzer niet helpend is om de tijd te bewaken. Ook is ervaring met het kindgesprek en de gesprekswijzer waarschijnlijk helpend om ook een goede regie te kunnen voeren op de tijdsduur van het gesprek. Meer ervaring met de gesprekswijzer helpt om sneller de best passende, bruikbare vragen en hulpmiddelen uit de gesprekswijzer te kiezen en in te zetten. Hierdoor zullen leerkrachten ook in minder tijd tot de kern van een verhaal of probleem komen.

De gesprekswijzer werd met name gewaardeerd als instrument om “het kindgesprek te structureren” (gemiddeld 4,3; range 3-6), “de juiste vragen te stellen” (gemiddeld 4,5; range 3-6), “de leerling beter te leren kennen” (gemiddeld 4,2; range 2-6) en “de leerling zelf een oplossing te laten bedenken” (gemiddeld 4,2; range 2-6). Dit komt overeen met de ideeën waarmee de gesprekswijzer is ontwikkeld. Deze is juist bedoeld om het door Delfos (2010) genoemde probleem van het blijven hangen in regelingen op te pakken. Hierin lijkt de eerste opzet met de gesprekswijzer wel geslaagd. In de open vragen en eerder ook in het interview geven leerkrachten aan meer te willen oefenen met in het kindgesprek bruikbare gesprekstechnieken en hierbij ook mee te willen kijken met collega’s die dit goed beheersen. Delfos (2010) geeft ook nadrukkelijk aan dat het absoluut niet eenvoudig is om met een kind een goed gesprek te voeren rond een onderwerp zoals diens sociaal-emotioneel welbevinden. Een mooi contrast is dat de leerkrachten zelf enkele basiselementen van een goed gesprek uit zichzelf noemen in de interviews; zo stellen zij bijvoorbeeld soms te leidend te zijn in het gesprek en hierin te willen veranderen. Dat de leerling zijn verhaal moet kunnen vertellen zonder geleid te worden door de volwassene is één van die basiselementen die in de literatuur ook genoemd worden (Delfos, 2010). Er is dus een theoretische basis bij de leerkrachten aanwezig, waarop met de gesprekswijzer en een eventuele training kan worden voortborduurd.

De schaalvraag en een afbeelding met getekende poppetjes die elk een door de leerling zelf te interpreteren emotie uitbeelden werden expliciet erg bruikbaar genoemd. Dit past bij wat binnen de Integratieve Kindertherapie bekend is over het gebruik van beelden in het gesprek met kinderen (Rademaker & Visch, z.j.). Van de gesuggereerde placemat voor de kindversie wordt verwacht dat deze praktisch te groot zal zijn in het kindgesprek en met name te veel afleidt omdat het gehele proces in één keer in beeld gebracht wordt, terwijl juist de leerkracht een volgordelijke opbouw zal willen gebruiken.

7 Aanbevelingen

Delen van de onderzoeksresultaten en conclusie

De resultaten van het onderzoek en conclusie kunnen gedeeld worden met de intern begeleider en directeur van de betrokken school. Doel hiervan is dat de gesprekswijzer mogelijk schoolbreed ingezet wordt, in ieder geval in gebruik genomen kan worden door leerkrachten die er behoefte aan hebben of zich verder willen verdiepen in het voeren van kindgesprekken. De gesprekswijzer kan een plaats krijgen in de orthotheek van de school, zodat deze voor alle leerkrachten en andere betrokkenen laagdrempelig voor handen is.

De resultaten van het onderzoek worden tijdens een presentatie ook gedeeld aan “De Nederlandse Academie”, met als doel een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het integratieve vak. Collega’s binnen het integratieve werkveld kunnen hier inspiratie opdoen over hoe leerkrachten te begeleiden van kinderen die ze in hun praktijk tegenkomen.

Doorontwikkeling gesprekswijzer

Uit dit onderzoek is een aantal inhoudelijke en vormtechnische punten gekomen die kunnen worden verwerkt in een doorontwikkelde versie van de gesprekswijzer.

Bij bijstelling van de gesprekswijzer kan overwogen worden om specifieke enkele tips op te nemen over het bewaken van de tijd tijdens het kindgesprek en manieren om deze gesprekken minder ad-hoc plaats te laten vinden.

De leerkrachten gaven aan dat de visuele ondersteuning met de plaatjes erg helpend waren om de leerlingen vragen te laten beantwoorden. Naast de schaalvraag en de emotie poppetjes kan gekeken worden naar meer ondersteunende afbeeldingen om de leerling te helpen bij het beantwoorden van vragen. Wereldspelmateriaal kan ook aanvullend ingezet worden om leerlingen hun probleem of wens beeldend te ondersteunen. Het gebruik maken van beelden wordt veelvuldig ingezet binnen de integratieve kindtherapie en heeft zijn waarde daar bewezen.

Om leerkrachten beeldend te ondersteunen kunnen voorbeeld gesprekken opgenomen worden, waarop leerkrachten kunnen zien hoe de gesprekswijzer wordt gebruikt. Deze beelden kunnen bekeken worden via een youtube.

Een mogelijkheid die ook onderzocht kan worden is het combineren van de versie voor leerkrachten en leerlingen in één tafelklapper waarbij de leerling zijn blad voor zich heeft en de leerkracht de bijbehorende ondersteuning kan zien.

Oefenen met de gesprekswijzer

Leerkrachten gaven zelf aan meer te willen oefenen met de gesprekswijzer, dit is zeker aan te bevelen. Het voeren van kindgesprekken over het sociaal emotioneel welbevinden maken ze zich dan meer eigen. Dit zal mogelijk zijn weerslag hebben op de tijdsinvestering en effectiviteit voor het voeren van een gesprek.

Trainingen met gesprekswijzer

Specifieke training in gesprekstechnieken en het gebruik van de gesprekswijzer zullen vrijwel zeker bijdragen tot een effectievere inzet en betere kindgesprekken en versterkt het effect van de gesprekswijzer. De gesprekswijzer is een model om doelgericht tot de kern te komen. Dit valt of staat met het stellen van de juiste vragen in de betreffende unieke situatie.

De Integratieve Kinder counselor kan deze begeleiding en training aan leerkrachten ontwikkelen en aanbieden, zeker als al ervaring met het geven van trainingen aan (jeugd)professionals of andere ervaring met onderwijs aanwezig is.

Implementatie en vervolgonderzoek

In dit onderzoek zijn de eerste drie stappen van de “Bouwstenen voor een effectieve sociale interventie” doorlopen (Booijink, 2017). Na het ontwikkelen, beschrijven en onderbouwen van de gesprekswijzer zijn de eerste ervaringen daarmee van de leerkrachten onderzocht. Wij adviseren om de gesprekswijzer verder te ontwikkelen op basis van deze eerste ervaringen en feedback en een vervolgtraject te starten waarbij de interventie op effectiviteit geëvalueerd kan worden. Dit is onderdeel van de stappen vier en vijf uit het handboek van Movisie (Booijink, 2017). Hierbij is naast de inhoudelijke deskundigheid vanuit de Integratieve Kindertherapie ook specifieke kennis van implementatie en onderzoeksmethoden nodig, die wellicht beschikbaar is binnen de basisschool en anders extern moet worden gezocht.

Het verdient de aanbeveling om, wanneer de gesprekswijzer na bijstelling breder wordt ingezet, dit samen te laten gaan met een evaluatie zoals in dit onderzoek gebeurd is. Wanneer de omstandigheden dat toelaten is dan ook meer informatie te verzamelen in individuele of groepsinterviews zodat implementatie kan worden bijgestuurd en de gesprekswijzer nog verder passend en bruikbaar gemaakt worden.

8 Literatuurlijst

BRONNEN

- Beyn, A. d. (2003). In gesprek met kinderen. De methodiek van de kindertelefoon. Amsterdam: B.V. Uitgeverij SWP.
- Booijink, M. (2017). Bouwstenen voor een effectieve sociale interventie. Utrecht: Movisie
- Delfos, M. (2010). Luister je wel naar mij?: gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar (15e dr., licht gecorrigeerd.). SWP.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., & Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: a meta-analysis of school-based universal interventions. *Child development*, 82(1), 405–432.
- Jong, A. de, Maesschalck, L. de, Legius, M., Vandenbroele, H., Glorieux, M. & Visser, M. (2015). Inleiding wetenschappelijk onderzoek voor het gezondheidszorgonderwijs. Vijfde druk. Amsterdam: Reed Business Education.
- Joosen, W., & Vaart, W. van der. (2014). Oplossingsgerichte hulp- en dienstverlening: cirkels van empowerment (Tweede, licht gewijzigde druk.). Garant.
- Rademaker, J. & Visch, C. (z.j.). The Activator. Client based aanjager van het veranderingsproces. Amsterdam: Nederlandse Academie voor Psychotherapie.
- Scholte, E. M., & Ploeg, J. D. van der. (2017). Handboek sociaal-emotionele vaardigheden: basisvaardigheden van jeugdigen om gedrags- en leerproblemen te voorkomen en te verminderen. Bohn Stafleu van Loghum.
- Verhoeven, N. (2018). Wat is onderzoek? Praktijkboek voor methoden en technieken. Zesde druk. Amsterdam: Boom Uitgevers.
- Verzaal, H. (2002). Empowerment in de jeugdzorg. Onderzoek naar empowerment bevorderend gedrag van hulpverleners (Proefschrift). Amsterdam: Universiteit van Amsterdam.
- Want, Lauren. (2016). "Developing Social and Emotional Learning Competencies in Classrooms Implementing the Schoolwide Positive Behaviour Support Program: Three Case Studies". Ph.D. Thesis. Australia: School of Education, the University of Queensland.
- Williams, P. G., & Lerner, M. A. (2019). School Readiness. *Pediatrics*, 144(2), e20191766.

Websites

- Baartmans, A. & de Rooij, L. (z.j.). <https://www.thomasencharles.nl/>
- Vreede, A. de, (z.j.). <https://www.tekenjegesprek.nl/>
- Gezonde School (2020). GezondeSchool.nl <<https://www.gezondeschool.nl/primair-onderwijs/gezondheidstemas-en-criteria-vignet/welbevinden>>

9 Bijlagen

9.1 Toestemmingsverklaring deelnemers onderzoek

Toestemmingsverklaring: Onderzoek “Wijzer in gesprek”

Het onderzoek “Wijzer in gesprek” wordt uitgevoerd door Belinda Kester en Thera Hoegen, beiden Integratief Kinder counselor en in opleiding tot Integratief Kindertherapeut aan de Nederlandse Academie voor Psychotherapie in Amsterdam.

Dit onderzoek wordt als afstudeeronderzoek van de Nederlandse Academie uitgevoerd in samenwerking met Basisschool Eerschot.

Met dit onderzoek beogen wij een instrument te ontwikkelen waarmee leerkrachten in het basisonderwijs ondersteund worden bij het uitvoeren van het kindgesprek over sociaal-emotioneel welbevinden. Het onderzoek bestaat uit een vragenlijst, één ronde met interviews, een literatuurstudie, het ontwikkelen van een gesprekswijzer en een vragenlijst na het toepassen van de gesprekswijzer. U bent gevraagd mee te werken aan de interviews voor de ontwikkeling van de gesprekswijzer, en/of het invullen van de vragenlijsten.

- Met de ondertekening van deze toestemmingsverklaring verifiëren wij uw toestemming om uw antwoorden te mogen gebruiken in de uitvoering van, en de geanonimiseerde rapportage over dit onderzoek.

- Ik verklaar dat ik voldoende ben ingelicht over het onderzoek. Ik heb aanvullende vragen kunnen stellen en deze zijn naar tevredenheid beantwoord.

- Ik stem in met deelname aan dit onderzoek. Ik ben niet verplicht om antwoord te geven op de vragen. Ik kan op elk moment stoppen met het onderzoek. Daarvoor hoef ik geen reden te geven.

- Ik geef toestemming voor het verwerken van de door mij verstrekte gegevens. Ik begrijp dat mijn gegevens anoniem verwerkt worden, dit betekent dat mijn persoonlijke gegevens en antwoorden op geen enkele manier terug te voeren zijn naar mijn eigen persoon in de eindresultaten van het onderzoek.

- Mijn antwoorden en persoonlijke gegevens zullen uitsluitend gebruikt worden voor het genoemde afstudeeronderzoek en niet met derden worden gedeeld.

- Anonieme, ruwe onderzoeksgegevens worden zo lang als noodzakelijk is voor de uitvoering, rapportage en toetsing van het onderzoek bewaard tot maximaal 5 jaar.

- Persoonsgegevens die verkregen zijn tezamen met het verzamelen van onderzoeksgegevens worden direct nadat het bewaren daarvan voor het onderzoek niet meer relevant is, verwijderd. Deze gegevens worden altijd apart van de inhoudelijke onderzoeksgegevens bewaard en nooit gedeeld met derden.

Ik, DEELNEMER, verklaar hierbij dat ik voldoende ben geïnformeerd over dit onderzoek en dat ik de bovenstaande tekst heb gelezen, mij is toegelicht.

Ik, INTERVIEWER, verklaar hierbij dat ik deze deelnemer heb geïnformeerd over het onderzoek.

Naam DEELNEMER	Naam INTERVIEWER
Datum	Datum
Plaats	Plaats
Handtekening	Handtekening

Met vragen of opmerkingen kunt u natuurlijk contact opnemen met

9.2 Vragenlijst 1: gespreksonderwerpen en gespreksvaardigheden

Voer je op dit moment gesprekken gericht op de sociaal emotionele welbevinden met leerlingen.

Zo ja, op welke momenten? Zo niet, wat is hier de reden van.

Wat zijn de doelen, die je wilt bereiken met het voeren van kindgesprekken gericht op de sociaal emotioneel welbevinden en behaal je deze doelen?

Waar loop je tegenaan wanneer je in gesprek bent met een leerling over het sociaal emotioneel welbevinden?

Welke vaardigheid zou je willen versterken in het voeren van een gesprek over het sociaal emotioneel welbevinden?

In het gesprek met de leerling stel ik vragen over: (op een schaal van 1 = nooit, 6 = altijd)

Het probleem van de leerling

De wens, wat wil de leerling graag anders

De oplossing voor het probleem

Wat de leerling zelf anders gaat doen

Wie of wat hem kan helpen het probleem op te lossen

Wat de leerling denkt

Hoe de leerling zich voelt

Wat er goed gaat

Gespreksvaardigheden: ik... (Op een schaal van 1 = nooit, 6 = altijd)

Benoem het doel van het gesprek

Stel open vragen

Stel verdiepingsvragen

Vat samen wat de leerling heeft gezegd

Vul niet in voor de leerling (NIVEA)

Check of ik de leerling goed begrijp

Geef tips voor de oplossing voor het probleem

Kan een leerling motiveren tot verandering

Welke opmerkingen/ vragen heb je n.a.v. deze vragenlijst?

Uitkomsten vragenlijst

Op basis van deze uitkomsten is een topiclijst opgesteld, van waaruit de vragen voor het interview zijn opgesteld.

Wat zijn de doelen, die je wilt bereiken met het voeren van kindgesprekken gericht op het sociaal emotioneel welbevinden en behaal je deze doelen?

Op een positieve manier voor zichzelf leren opkomen

Positief zelfbeeld krijgen

De leerling steunen

Luisterend oor

Aanzetten tot oplossingen vinden (liefst door hen zelf),

Goed gevoel geven

Vertrouwen geven.

Kinderen beter leren kennen

Kinderen beter begrijpen

Kinderen beter zien

Bewustwording creëren in eigen handelen

Bewustwording creëren in de rol van de ander

Kinderen lekker in hun vel zitten

Sociaal wenselijk gedrag gaan vertonen

Inzetten voor betere werkhouding

Bewustzijn van waar ze staan in hun eigen ontwikkeling

Inzicht krijgen in de gevoelens van kinderen

Inzicht krijgen waar ze hulp bij willen

Inzicht krijgen waar ze hulp bij nodig hebben

Waar loop je tegenaan wanneer je in gesprek bent met een leerling over het sociaal emotioneel welbevinden?

Tot de kern komen

Leerlingen zelf laten nadenken over aanpak en mogelijke oplossingen

Achterhalen van beweegredenen van gedrag

Tijd (2 x benoemd)

Zelf te veel aan het woord

De juiste open vragen stellen

Kinderen die moeilijk tot een gesprek komen

Naar boven krijgen wat er speelt

Welke vaardigheid zou je willen versterken in het voeren van een gesprek over het sociaal emotioneel welbevinden?

Juiste vragen stellen (2 keer)

Tot de kern komen (2 keer)

Vertrouwen winnen

Doorvragen

Omgaan met een leerling die niet wil

In kort tijdsbestek werken

Leerling tot eigen oplossing laten komen

Verdiepingsvragen hebben passend bij een onderwerp

Antwoorden gespreksonderwerpen in tabel weergegeven van zes respondenten

<p>in het gesprek met de leerling stel ik vragen over... [het probleem van de leerling]</p>	<p>A bar chart with a vertical axis from 0 to 4. The horizontal axis has two categories: 'nooit' and 'altijd'. There are two bars, both reaching the value 3.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Response</th> <th>Frequency</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>nooit</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>altijd</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Response	Frequency	nooit	0	altijd	3
Response	Frequency						
nooit	0						
altijd	3						
<p>in het gesprek met de leerling stel ik vragen over... [de wens, wat wil de leerling graag anders]</p>	<p>A bar chart with a vertical axis from 0 to 3. The horizontal axis has two categories: 'nooit' and 'altijd'. There are three bars, all reaching the value 2.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Response</th> <th>Frequency</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>nooit</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>altijd</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	Response	Frequency	nooit	0	altijd	2
Response	Frequency						
nooit	0						
altijd	2						
<p>in het gesprek met de leerling stel ik vragen over... [de oplossing voor het probleem]</p>	<p>A bar chart with a vertical axis from 0 to 4. The horizontal axis has two categories: 'nooit' and 'altijd'. There are two bars, both reaching the value 3.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Response</th> <th>Frequency</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>nooit</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>altijd</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Response	Frequency	nooit	0	altijd	3
Response	Frequency						
nooit	0						
altijd	3						
<p>in het gesprek met de leerling stel ik vragen over... [wat de leerling zelf anders gaat doen]</p>	<p>A bar chart with a vertical axis from 0 to 4. The horizontal axis has two categories: 'nooit' and 'altijd'. There are three bars with values 1, 3, and 2.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Response</th> <th>Frequency</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>nooit</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>altijd</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Response	Frequency	nooit	0	altijd	3
Response	Frequency						
nooit	0						
altijd	3						
<p>in het gesprek met de leerling stel ik vragen over... [wie of wat hem kan helpen het probleem op te lossen]</p>	<p>A bar chart with a vertical axis from 0 to 5. The horizontal axis has two categories: 'nooit' and 'altijd'. There are two bars with values 4 and 2.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Response</th> <th>Frequency</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>nooit</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>altijd</td> <td>4</td> </tr> </tbody> </table>	Response	Frequency	nooit	0	altijd	4
Response	Frequency						
nooit	0						
altijd	4						
<p>in het gesprek met de leerling stel ik vragen over... [wat de leerling denkt]</p>	<p>A bar chart with a vertical axis from 0 to 5. The horizontal axis has two categories: 'nooit' and 'altijd'. There are two bars with values 2 and 4.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Response</th> <th>Frequency</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>nooit</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>altijd</td> <td>4</td> </tr> </tbody> </table>	Response	Frequency	nooit	0	altijd	4
Response	Frequency						
nooit	0						
altijd	4						
<p>in het gesprek met de leerling stel ik vragen over... [hoe de leerling zich voelt]</p>	<p>A bar chart with a vertical axis from 0 to 3. The horizontal axis has two categories: 'nooit' and 'altijd'. There are four bars with values 1, 2, 2, and 1.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Response</th> <th>Frequency</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>nooit</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>altijd</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	Response	Frequency	nooit	0	altijd	2
Response	Frequency						
nooit	0						
altijd	2						
<p>in het gesprek met de leerling stel ik vragen over... [wat er goed gaat]</p>	<p>A bar chart with a vertical axis from 0 to 3. The horizontal axis has two categories: 'nooit' and 'altijd'. There are four bars with values 1, 1, 2, and 2.</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Response</th> <th>Frequency</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>nooit</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>altijd</td> <td>2</td> </tr> </tbody> </table>	Response	Frequency	nooit	0	altijd	2
Response	Frequency						
nooit	0						
altijd	2						

Antwoorden gespreksvaardigheden in tabel weergegeven van zes respondenten

<p>gespreksvaardigheden: ik ... [benoem het doel van het gesprek]</p>	<p>A bar chart with a y-axis from 0 to 3 and an x-axis with 'nooit' and 'altijd'. The bars represent frequencies: 1 for 'nooit', 1 for the first unlabeled bar, 2 for the second unlabeled bar, 1 for the third unlabeled bar, and 1 for 'altijd'.</p>
<p>gespreksvaardigheden: ik ... [stel open vragen]</p>	<p>A bar chart with a y-axis from 0 to 3 and an x-axis with 'nooit' and 'altijd'. The bars represent frequencies: 0 for 'nooit', 1 for the first unlabeled bar, 2 for the second unlabeled bar, 2 for the third unlabeled bar, and 1 for 'altijd'.</p>
<p>gespreksvaardigheden: ik ... [stel verdiepingsvragen]</p>	<p>A bar chart with a y-axis from 0 to 4 and an x-axis with 'nooit' and 'altijd'. The bars represent frequencies: 0 for 'nooit', 3 for the first unlabeled bar, 2 for the second unlabeled bar, and 1 for 'altijd'.</p>
<p>gespreksvaardigheden: ik ... [vat samen wat de leerling heeft gezegd]</p>	<p>A bar chart with a y-axis from 0 to 3 and an x-axis with 'nooit' and 'altijd'. The bars represent frequencies: 2 for the first unlabeled bar, 1 for the second unlabeled bar, 2 for the third unlabeled bar, and 1 for 'altijd'.</p>
<p>gespreksvaardigheden: ik ... [vul niet in voor de leerling (NIVEA)]</p>	<p>A bar chart with a y-axis from 0 to 3 and an x-axis with 'nooit' and 'altijd'. The bars represent frequencies: 2 for the first unlabeled bar, 2 for the second unlabeled bar, 1 for the third unlabeled bar, and 1 for 'altijd'.</p>
<p>gespreksvaardigheden: ik ... [check of ik de leerling goed begrijp]</p>	<p>A bar chart with a y-axis from 0 to 3 and an x-axis with 'nooit' and 'altijd'. The bars represent frequencies: 1 for the first unlabeled bar, 2 for the second unlabeled bar, 1 for the third unlabeled bar, and 2 for 'altijd'.</p>
<p>gespreksvaardigheden: ik ... [geef tips voor de oplossing van het probleem]</p>	<p>A bar chart with a y-axis from 0 to 5 and an x-axis with 'nooit' and 'altijd'. The bars represent frequencies: 4 for the first unlabeled bar and 2 for 'altijd'.</p>
<p>gespreksvaardigheden: ik ... [laat de leerling zelf een oplossing bedenken voor zijn probleem]</p>	<p>A bar chart with a y-axis from 0 to 6 and an x-axis with 'nooit' and 'altijd'. The bars represent frequencies: 1 for the first unlabeled bar and 5 for 'altijd'.</p>
<p>gespreksvaardigheden: ik ... [kan een leerling motiveren tot verandering]</p>	<p>A bar chart with a y-axis from 0 to 5 and an x-axis with 'nooit' and 'altijd'. The bars represent frequencies: 2 for the first unlabeled bar and 4 for 'altijd'.</p>

9.3 Topiclijst voor interview n.a.v. vragenlijst 1

Topiclijst die gebruikt is voor het opstellen van de vragen:

Het kind beter leren kennen begrijpen

Welbevinden kind stimuleren

Kind ondersteunen

Kind inzicht geven

Tot de kern komen

Kind activeren

Tijd

Juiste vragen stellen

Relatie met kind

9.4 Vragen behorende bij het semi- gestructureerde interview

Vragen behorend bij het interview, n.a.v. de antwoorden vanuit de vragenlijsten:

Wat versta je onder de juiste vragen stellen, wanneer is een vraag juist?

Wat versta je onder tot de kern komen, wat is de kern?

Wat wil je van een kind te weten komen?

Waar wil je een kind inzicht in geven?

Waartoe wil je het kind activeren?

Tijd is voor veel leerkrachten een probleem, hoe organiseer jij het nu?

Vragen behorend bij het interview, n.a.v. de onderzoeksvragen:

Wat voor hulpmiddel zou je kunnen helpen bij het voeren van kindgesprekken.

In praktijk zien wij dat visuele ondersteuning tijdens een gesprek helpend kan zijn om het gesprek efficiënt te doorlopen en snel tot de kern te komen. Hoe sta jij hierin? Sta jij hiervoor open?

Wat versta jij onder sociaal emotioneel welbevinden?

9.5 Brief leerkrachten

Hallo collega,

In deze envelop, ontvang je de gesprekswijzer, de werkwijze en achtergrondinformatie over gespreksvoering.

De achtergrondinformatie hebben we aangevuld met tips en informatie wanneer je hier behoefte aan hebt. Je kunt het helemaal doornemen, maar je kunt er ook voor kiezen het door te bladeren en kijken welke informatie voor jou interessant is. Er staat vooral veel praktische info in, die je voor jezelf passend kunt maken. Niet alles heb je dus nodig voor gebruik van de gesprekswijzer, maar kies je eigen vorm en kies dat wat bij je past.

In dit pakket ontvang je twee gesprekswijzers, één die jij als leerkracht voor je kan hebben tijdens het gesprek en één voor het kind. Zie deze gesprekswijzers als een hulpmiddel en niet als een verplicht stappenplan. Doe wat past bij jou, het kind en het gesprek zoals het dan plaatsvindt.

Zou je in de week dat de kinderen weer op school komen (11-tot 15 mei), twee kindgesprekken willen voeren (van maximaal 10 minuten) over het sociaal welbevinden m.b.v. de gesprekswijzer? De timing is wat dat betreft wel passend denken wij omdat je waarschijnlijk toch van ieder kind willen weten hoe het met ze is. De gesprekswijzer is prima te gebruiken in combinatie met de Corona-tijd nu.

In de week daarna (18 of 19 mei) volgt een vragenlijst over je bevindingen van gebruik van de gesprekswijzer en achtergrondinformatie. Het zou fijn zijn als je hem die week ook invult, aangezien we met een strakke planning zitten... We zullen dan vooral benieuwd zijn naar wat je heeft geholpen en waarmee, wat was handig, maar ook dingen die je niet handig, werkzaam vond of dingen die je hebt gemist.

Hopelijk lukt het je, de gesprekken te voeren en de vragenlijst in te vullen.

Mocht er nog iets onduidelijk zijn, hoor ik het graag.

Alvast bedankt weer ;)

Groetjes Belinda en Thera

9.6 Vragenlijst 2: evaluatie gesprekswijzer

Kies wat bij je ervaring van de gesprekswijzer past:
(Op een schaal van 1 = zeker niet, 6 = zeker wel)

De gesprekswijzer is voor mij een bruikbaar hulpmiddel tijdens het kindgesprek

De gesprekswijzer ondersteunt voor mij de structuur van het kindgesprek

De gesprekswijzer biedt mij voorbeelden die ik in het kindgesprek toepas

De gesprekswijzer helpt mij om in het kindgesprek tot de kern te komen

De gesprekswijzer helpt mij om de leerling in het kindgesprek inzicht te geven in het eigen handelen

De gesprekswijzer helpt mij om de leerling in het kindgesprek beter te leren kennen

De gesprekswijzer helpt mij om de leerling in het kindgesprek zelf met oplossingen te laten komen

De gesprekswijzer helpt mij om in het kindgesprek de juiste vragen te stellen

De gesprekswijzer helpt mij om in het kindgesprek het sociaal welbevinden van de leerling in beeld te brengen

De gesprekswijzer helpt mij om in het kindgesprek de tijdsduur van het gesprek te bewaken.

Heb je nog op- en/of aanmerkingen, tips of aanvullingen over de gesprekswijzer?

Antwoorden evaluaties in tabel weergegeven van zes respondenten

<p>Kies wat bij je ervaring met de gesprekswijzer past [De gesprekswijzer is voor mij een bruikbaar hulpmiddel tijdens het kindgesprek]</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rating</th> <th>Number of Respondents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td>0</td></tr> <tr><td>2</td><td>0</td></tr> <tr><td>3</td><td>2</td></tr> <tr><td>4</td><td>2</td></tr> <tr><td>5</td><td>1</td></tr> <tr><td>6</td><td>1</td></tr> </tbody> </table>	Rating	Number of Respondents	1	0	2	0	3	2	4	2	5	1	6	1
Rating	Number of Respondents														
1	0														
2	0														
3	2														
4	2														
5	1														
6	1														
<p>Kies wat bij je ervaring met de gesprekswijzer past [De gesprekswijzer ondersteunt voor mij de structuur van het kindgesprek]</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rating</th> <th>Number of Respondents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td>0</td></tr> <tr><td>2</td><td>0</td></tr> <tr><td>3</td><td>2</td></tr> <tr><td>4</td><td>1</td></tr> <tr><td>5</td><td>2</td></tr> <tr><td>6</td><td>1</td></tr> </tbody> </table>	Rating	Number of Respondents	1	0	2	0	3	2	4	1	5	2	6	1
Rating	Number of Respondents														
1	0														
2	0														
3	2														
4	1														
5	2														
6	1														
<p>Kies wat bij je ervaring met de gesprekswijzer past [De gesprekswijzer biedt mij voorbeelden die ik in het kindgesprek toepas]</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rating</th> <th>Number of Respondents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td>0</td></tr> <tr><td>2</td><td>0</td></tr> <tr><td>3</td><td>3</td></tr> <tr><td>4</td><td>1</td></tr> <tr><td>5</td><td>1</td></tr> <tr><td>6</td><td>1</td></tr> </tbody> </table>	Rating	Number of Respondents	1	0	2	0	3	3	4	1	5	1	6	1
Rating	Number of Respondents														
1	0														
2	0														
3	3														
4	1														
5	1														
6	1														
<p>Kies wat bij je ervaring met de gesprekswijzer past [De gesprekswijzer helpt mij om in het kindgesprek tot de kern te komen]</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rating</th> <th>Number of Respondents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td>0</td></tr> <tr><td>2</td><td>2</td></tr> <tr><td>3</td><td>1</td></tr> <tr><td>4</td><td>2</td></tr> <tr><td>5</td><td>1</td></tr> <tr><td>6</td><td>0</td></tr> </tbody> </table>	Rating	Number of Respondents	1	0	2	2	3	1	4	2	5	1	6	0
Rating	Number of Respondents														
1	0														
2	2														
3	1														
4	2														
5	1														
6	0														
<p>Kies wat bij je ervaring met de gesprekswijzer past [De gesprekswijzer helpt mij om de leerling in het kindgesprek inzicht te geven in het eigen handelen]</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rating</th> <th>Number of Respondents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td>0</td></tr> <tr><td>2</td><td>0</td></tr> <tr><td>3</td><td>2</td></tr> <tr><td>4</td><td>2</td></tr> <tr><td>5</td><td>1</td></tr> <tr><td>6</td><td>1</td></tr> </tbody> </table>	Rating	Number of Respondents	1	0	2	0	3	2	4	2	5	1	6	1
Rating	Number of Respondents														
1	0														
2	0														
3	2														
4	2														
5	1														
6	1														
<p>Kies wat bij je ervaring met de gesprekswijzer past [De gesprekswijzer helpt mij om de leerling in het kindgesprek beter te leren kennen]</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rating</th> <th>Number of Respondents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td>0</td></tr> <tr><td>2</td><td>1</td></tr> <tr><td>3</td><td>1</td></tr> <tr><td>4</td><td>2</td></tr> <tr><td>5</td><td>0</td></tr> <tr><td>6</td><td>2</td></tr> </tbody> </table>	Rating	Number of Respondents	1	0	2	1	3	1	4	2	5	0	6	2
Rating	Number of Respondents														
1	0														
2	1														
3	1														
4	2														
5	0														
6	2														
<p>Kies wat bij je ervaring met de gesprekswijzer past [De gesprekswijzer helpt mij om de leerling in het kindgesprek zelf met oplossingen te laten komen]</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rating</th> <th>Number of Respondents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td>0</td></tr> <tr><td>2</td><td>1</td></tr> <tr><td>3</td><td>1</td></tr> <tr><td>4</td><td>1</td></tr> <tr><td>5</td><td>2</td></tr> <tr><td>6</td><td>1</td></tr> </tbody> </table>	Rating	Number of Respondents	1	0	2	1	3	1	4	1	5	2	6	1
Rating	Number of Respondents														
1	0														
2	1														
3	1														
4	1														
5	2														
6	1														
<p>Kies wat bij je ervaring met de gesprekswijzer past [De gesprekswijzer helpt mij om in het kindgesprek de juiste vragen te stellen]</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rating</th> <th>Number of Respondents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td>0</td></tr> <tr><td>2</td><td>0</td></tr> <tr><td>3</td><td>3</td></tr> <tr><td>4</td><td>0</td></tr> <tr><td>5</td><td>0</td></tr> <tr><td>6</td><td>3</td></tr> </tbody> </table>	Rating	Number of Respondents	1	0	2	0	3	3	4	0	5	0	6	3
Rating	Number of Respondents														
1	0														
2	0														
3	3														
4	0														
5	0														
6	3														
<p>Kies wat bij je ervaring met de gesprekswijzer past [De gesprekswijzer helpt mij om in het kindgesprek het sociaal welbevinden van de leerling in beeld te brengen]</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rating</th> <th>Number of Respondents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td>0</td></tr> <tr><td>2</td><td>1</td></tr> <tr><td>3</td><td>2</td></tr> <tr><td>4</td><td>0</td></tr> <tr><td>5</td><td>3</td></tr> <tr><td>6</td><td>0</td></tr> </tbody> </table>	Rating	Number of Respondents	1	0	2	1	3	2	4	0	5	3	6	0
Rating	Number of Respondents														
1	0														
2	1														
3	2														
4	0														
5	3														
6	0														
<p>Kies wat bij je ervaring met de gesprekswijzer past [De gesprekswijzer helpt mij om in het kindgesprek de tijdsduur van het gesprek te bewaken]</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Rating</th> <th>Number of Respondents</th> </tr> </thead> <tbody> <tr><td>1</td><td>1</td></tr> <tr><td>2</td><td>1</td></tr> <tr><td>3</td><td>3</td></tr> <tr><td>4</td><td>1</td></tr> <tr><td>5</td><td>0</td></tr> <tr><td>6</td><td>0</td></tr> </tbody> </table>	Rating	Number of Respondents	1	1	2	1	3	3	4	1	5	0	6	0
Rating	Number of Respondents														
1	1														
2	1														
3	3														
4	1														
5	0														
6	0														